

B TIDSKRIFT FÖR BRANDVÄSENDET

SVENSKA BRANDCHEFSFÖRENINGENS OFFICIELLA ORGAN.

Band 1

April 1910

N:r 4

Prenumerationspris inkl. postarvode:
För helt år Kr. 5: —
Lösnummerspris 50 öre.

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIFVARE:
BRANDCHEFEN I HELSINGBORG G. BRAUN.
RIKSTELEFON: 331.

Minimiannonspris 50 öre pr centim.
Utkommer med 12 nummer pr år.
Helsingbgs Typogr. Anstalt, Helsingborg 1910.

Tidskrift för Brandväsendet, Svenska Brandchefsföreningens officiella organ, utkommer tills vidare med 1. nummer pr. månad. Hvarje häfte utgifves i början af månaden. Tidskriften kostar Kr. 5: — pr. år inkl. postarvode, och bör prenumeration verkställas hos expeditionen, adress **Helsingborg**, då prenumerationsafgiften uttages genom postförskott, och tidskriften försändes till prenumeranterna i utgifvarekorsband.

Prenumeration bör verkställas snarast möjligt för att kunna bestämma upplagans storlek.

Svenska Brandchefsföreningens första årssammanträde i Göteborg.

Sammanträdet afhölls program-messigt under dagarna 15—17 Mars.

Låt oss från början fastslå, att sammanträdet blef en verklig succes. Genom detsamma har Svenska Brandchefsföreningen gjort en synnerligen vällyckad start, som ingifver de bästa förhoppningar för framtiden. Af föreningens till 109 personer uppgående medlemmar voro icke mindre än 57 närvarande, bland dessa representanter för grannländerna Finland och Danmark. Därtill kom ett stort antal representanter för brandförsikringsverlden. Anslutningen var sålunda synnerligen liflig.

Kraftigt bidragande till framgången voro ock de i detalj utmärkt väl genomförda anordningar, som vidtagits af Föreningens ordförande, Kapten Tegnér och Göteborgs stads Brandkår.

Ett stort antal utställare inom brandredskaps- och därmed närsligtade brancher hade begagnat sig af det goda tillfället att införa så många af landets brandchefer få visa sina tillverkningar. Utställningen var både värdetull och rikhaltig.

De föredrag, som höllas, berörde ju olika grenar af brandväsendets såväl förebyggande som utfölvande verksamhet och hade betydelse för allt brandbefäl, vare sig de tillhörde större kasernerade kårer eller representerade mindre städers på annat sätt organiserade kårer.

Under de dagar, sammanträdet varade, gäfvos rikliga tillfällen att göra personliga studier vid Göteborgs Brandkår och taga kännedom om därstädes förefintliga framstående anordningar. Äfven gafs ju tillfälle till att stifta personliga bekantskaper med yrkeskamrater och samla erfarenheter från andra samhällen, hvars förhållanden måhända kunde jämföras med och lämpa sig till införande i det egna samhället.

Vi hoppas och tro, att detta sammanträde väl fyllt det mål, som Svenska Brandchefsföreningen satt såsom sitt, nemligen att genom dylika sammankomster höja och fullkomna eldsläckningsväsendet i vårt land, att verka undervisande samt befordra känslan af samhörighet bland utfölvare af yrket.

Vi våga ock hoppas, att de främlingar, som bevistade vårt sammanträde, skola hafva befunnit sig väl i vår kamratkrets samt att de medföra goda intryck och ökad insigt i facket.

Glädjande skulle vara, om de utställare, som icke skytt möda och uppoffringar för att verkligen visa det bästa de föra i branchen, blifvit och blifva i tillfälle att göra goda affärer med vederbörande.

Gå ofvanstående önsknningar i uppfyllelse, så torde väl häruti ligga den största tillfredsställelsen för styrelsen och då erkännerligen för den, som mest burit arbetet och ansvaret nemligen föreningens ordförande Kapten Tegnér.

Vid mötet närvarande voro: Brandcheferna i Göteborg, Malmö, Norrköping, Helsingborg, Gefle, Kalmar, Sundsvall, Sundbyberg, Landskrona, Trelleborg, Ystad, Svedala, Christianstad, Karlshamn, Halmstad, Kungsbacka, Varberg, Lysekil, Uddevalla, Borås, Alingsås, Fritsla, Tidaholm, Falköping, Sköfde, Jönköping, Hvetlanda, Oskarshamn, Vestervik, Nybro, Söderköping, Nyköping, Eskilstuna, Kristinehamn, Sala, Vesterås, Upsala, Söderhamn, Hedemora, Falun, Hernösand, Visby, Avesta, Mariefred, Lindsberg, Sollefteå, Sefle och Ludvika; vice brandcheferna i Göteborg, Södertälje, Ulricehamn och Karlstad samt en af underofficerarna från Helsingborg.

Af utländske medlemmar hade Föreningen den glädjen att kunna vid sammanträdet hälsa välkomna Brandchefen i Åbo, Kapten K. Nordenswan, Brandchefen i Wasa, Brandmästare K. A. Arell, vice brandchefen i Helsingfors, Oskar Ekman, tillika redaktör af den finska faktidskriften för brandväsendet "Brandluren" samt Brandassistenten i Aarhus S. Bøstrup. Det var med särskildt stor glädje vi sågo dessa grannlandens representanter öfvervara vårt möte.

Tisdagen den 15 Mars kl. 10 f. m. skedde samling i gymnastiksalen å Göteborgs Brandkärs hufvudstation, och de närvarande anmälde sig. Kl. 10,30 f. m. öppnades sammanträdet af föreningsens ordförande Kapten Tegné, som helsade de närvarande välkomna och i ett kort anförande betonade föreningsens syften och ändamål, redogjorde för brandväsendets utveckling i vårt land samt framhöll den betydelse, som de båda sammanslutningarna inom yrket Svenska Brandchefsföreningen och Svenska Brandmannaförbundet borde hafva för brandväsendets höjande och fullkomnande. Ordföranden förklarade till slut Svenska Brandchefsföreningens första årssammanträde öppnadt.

Därefter meddelade sekreteraren ordförning för mötet enligt följande plan: 10 f. m.—1 e. m. förhandlingar, 1—2 e. m. lunch, 2—5 e. m. förhandlingar.

Dagens första föredrag var Professor A. W. Cronquists redogörelse för de under utarbetning varande förslagen till förordning angående eldfarliga vätskor och explosiva varor. Föredraget belystes af skioptikonbilder.

Efter föredragets slut visade Herr Oscar Henrikson från Malmö ett explosionsfritt kärl af Salzkotten-fabrikat, fyllt med benzin och inlagdt i ett brinnande bal.

Efter lunchen höll Brandchefen i Gefle, Major O. von Malmberg föredrag öfver ämnet: Är brandstaden för rikets städer i behof af omarbetning och i hvilka hänseenden?

Härefter följde förevisning och beskrifning af olika slags belysningsmateriel för såväl brandfordon som för eldsläckningsarbetet framfördt af Brandchefen i Helsingborg, Löjtnant G. Braun. Härvid demonstrerades Akt. Bol. Gasaccumulatorers belysningsanordningar, olika belysningsanordningar på de vid Göteborgs Brandkår befintliga fordonen samt slutligen en elektrisk handlampa af ny konstruktion med Jungners accumulator, förd i handeln genom Allmänna Brandredskapsaffären i Stockholm. Handlampan hade en brännetid af c:a 30 timmar, en uppladdningstid af c:a 2 1/2 timma. Vigtgen c:a 1/2 kg. Pris omkring 23 kr.

Efter detta föredrags slut spriddes deltagarna i olika grupper för att under ledning af befäl vid Göteborgs brandkår hese brandstationens utmärkta lokal- och byggnadsanordningar.

Kl. 6 e. m. samlades alla mötesdeltagarna till gemensam middag å Palace hotel och följde efter denna ett synnerligen angenämt och kamratligt samkväm.

Onsdagens förhandlingar började äfven de kl. 10 f. m. med ett af talrika planscher illustrerad föredrag om brandtelegrafer af Brandchefen i Sundsvall, Kapten G. Hellgren. Efter föredragets slut skedde demonstration af de af firmor uppsatta brandtelegrafsystemen med vederbörliga apparater. Först af Kapten Hellgren, som förklarade L. M. Ericsson & C:o gamla system med en del af honom viktiga förbättringar å detsamma; därefter demonstrerade Verkmästaren vid Stockholms Brandkår, C. Norell, L. M. Ericsson & C:o nya system, som nyligen blifvit uppsatt i Stockholm.

Slutligen visade Siemens-Schuckert två system, dels morse-mottagningsapparater, dels visare-apparater samt i samband härmed alarmeringsanordningar med sirener, alarmhorn o. d.

Härefter följde förevisning och släckningsförsök med olika typer af handeldsläckningsapparater: Kustos, Rapid, Minimax, Pluvius m. fl.

Slutligen togs gruppfoto af mötesdeltagarna. Efter frukostuppehållet redogjorde brandchefen i Gefle, Major von Malmberg för Gefle stads nya brandautomobil samt förevisade fotografier af densamma. Brandchefen R. Mossberg, Norrköping, höll därpå föredrag om: Eldsvådor i kolupplag, deras slickande och åtgöranden mot desamma uppkomst.

Om sättet för slangars profning, skötsel och reparerande höll öfverbrandmästaren Klas Carlsson, Göteborg, föredrag och förevisades därpå olika slag af tillfällig slangreparatur såsom bindor, klämmor, stoppning m. m. Samtidigt förevisades Bälströmska teaterregn-apparaten, som ådrog sig berättigadt intresse.

Brandchefen i Gefle, Major von Malmberg höll därpå föredrag "Om brandsyner", hvilket föredrag finnes infördt på annat ställe i tidskriften.

Dagens sista fråga på programmet var: Huru bör § 48 i Städernas Allmänna Brandstods Bolags reglemente tolkas? Inledare var Brandchefen i Kalmar, Kapten R. Stridbeck. Efter det inledande föredraget följde diskussion, under hvilken yttrade sig Brandcheferna i Gefle, Norrköping, Malmö, Helsingborg och Nyköping samt Brandinspektören i Städernas Allmänna Brandstods Bolag, Ingeniör Janzon. Diskussionen resulterade i, att styrelsen fick i uppdrag att till följande dag förelägga en resolution i frågan.

Torsdagens förhandlingar började med ärenden rörande föreningens angelägenheter.

Till justeringsmän för sammanträdet protokoll utsågos vice Brandchefen i Göteborg, Löjtnant G. Ekstedt samt Brandchefen i Lysekil E. Löfberg.

Som enligt Föreningens stadgar två af styrelsemedlemmarna voro i tur att afgå, företogs utlotning och föll lotten på Brandchefen i Gefle, Major O. von Malmberg. Brandkaptenen i Stockholm, Kapten A. Svinhufvud hade afsagt sig sitt uppdrag som styrelseledamot. Major V. Malmberg återvaldes och till den ledigblifna platsen i styrelsen utsågs Brandchefen i Sundsvall, Kapten G. Hellgren. Till suppleant efter honom valdes Brandchefen i Borås V. Settergren. Till revisorer för granskning af 1910 års räkenskaper utsågos Brandcheferna i Nyköping och Eskilstuna Herrar K. A. Pettersson och J. Pettersson, med Brandchefen i Mariefred A. A. Dalbom som suppleant.

Angående val af plats för nästa sammanträdes hållande uppstod någon diskussion. Brandchefen i Malmö inbjöd till Malmö, men föreslog att vänta till det år, då den baltiska utställningen skall äga rum. Brandchefen i Kalmar föreslog, att landet skulle indelas i kretsar, och man ordna så, att sammanträdena komme att hållas i tur och ordning inom kretsarne. Brandchefen i Vesterås föreslog mötets förläggande till Örebro. Brandchefen i Gefle föreslog, att styrelsen måtte få i uppdrag att med ledning af de under diskussionen anförda önskingarna föreslå plats. Brandchefen i Vesterås föreslog nu Vesterås. Föreningens beslut blef, att styrelsen fick i uppdrag att utse platsen. Beträffande tiden för sammanträdet afhållande uttalades önskemål, att det måtte äga rum i Juni månad.

Revisionsberättelsen upplästes och full och tacksam ansvarsfrihet beviljades styrelsen för förvaltningen under förra året. Beträffande offentliggörandet af pro-

tokollet från sammanträdet beslöts, att detsamma skulle tryckas genom denna tidskrift och till Föreningens medlemmar utdelas. Till tidskriften öfverlemnades en från Brandchefen i Strengnäs inkommen skrivelse angående sammanslagning af de båda nu utkommande svenska facktidskrifterna på brandväsendets område m. m.

Styrelsen erhöll i uppdrag att ingå till Handelskanderns redaktion med anhöllan, att brandchefers och vice brandchefers namn måtte framdeles införas i kalendern.

Beträffande resolutionen angående tolkningen af § 48 i Städernas Allmänna Brandstods Bolags reglemente upplästes och gillades följande formulering:

“Med ogillande af det sätt, på hvilket Städernas Allmänna Brandstods Bolag verkställer undersökning af städernas brandväsende, uttalar Svenska Brandchefsföreningen såsom sin mening rörande tydningen af Städernas Allmänna Brandstods Bolags reglemente § 48, att, som Brandstadgan för rikets städer föreskrifer, att brandchef kallar brandstyrkan eller delar af densamma till mönstringar och öfningar, så äger bolaget, då detsamma gör undersökning om det sätt, på hvilket samhälle handhafver sitt eldsläckningsväsende och därvid önskar, att brandkåren allrermars, därom göra framställning hos samhällets brandchef.”

Med hänsyn till tidskriftens och föreningens inbördes ställning uppstod äfven diskussion, i det en del talare fördade tidskriftens öfvertagande af föreningen, andra däremot t. v. icke önskade detta. Sammanträdet beslöt att hemställa till Brandchefen i Helsingborg att fortfarande utgifva Tidskriften. Tidskriften förklaras såsom Föreningens officiella organ och ett anslag af 100 kr. för hvardera af åren 1910 och 1911 beviljades densamma mot det, att Föreningens meddelanden, kungörelser m. m. kostnadsfritt skulle i tidskriften införas.

Härmed voro Föreningens enskilda angelägenheter slutbehandlade, och man öfvergick till dagordningens återstående föredrag och ärenden.

Brandchefen i Nyköping, K. A. Pettersson, höll föredrag angående brandstegar och redogjorde för förhållandena i Nyköping, hvilka enligt hans mening synnerligen väl lämpade sig för andra städer af motsvarande storlek. Detta uppkallade Brandcheferna i Norrköping, Gefle och Sundsvall, som varnade för att använda det i Nyköping praktiserade systemet.

Brandchefen i Helsingborg, Löjtnant G. Braun höll därpå föredrag om teatrar, deras inredning särskildt ur brandteknisk synpunkt. Efter föredragets slut visades ett 40-tal skiotpibilder från teatereldsvåder, försöken å Wienermodell-teatern, nyuppförda teatrar, samt en serie bilder från Michaelis-kyrkans i Hamburg brand. Slutligen visades också en serie fotografier af olika typer af brandkärsautomobiler.

Brandchefen i Hernösand, N. Lindmark, höll därefter föredrag om: Förslag till pensionering af de mindre städernas brandmanskap. Föreningen beslöt, att ärendet skulle bordläggas till nästa sammanträde.

Dagordningens alla frågor voro nu slutbehandlade, och Herr Ordföranden hembar föreningens tack till föredragshållare, deltagare, pressen, de utländske deltagarne, utställare och Göteborgs Brandkår.

Brandmästare Ekman tackade å de utländske deltagarnes vägnar och inbjöd till deltagande i det sjunde allmänna brandkårsmanmötet i Helsingfors den 8, 9 och 10 Juli i år.

Sammanträdets och Föreningens tack till Herr Ordföranden frambars af vice ordföranden Major v. Malm-

borg, som utbragte ett af krattiga hurrarop beledsagadt lefve för Kapten Tegner.

Efter 1/2 timmas trukostpaus följde uppvisning med Göteborgs brandkår under företagande af öfningar med såväl släcknings- som lifbergningsmateriel.

Därefter vidtog uppvisning och demonstration af en del af den utställda brandredskapen nemligen:

En Ludwigsbergs ångspruta no 7 om 900 minutliter gifvande samtidigt tvenne kraftiga c:a 25 m. högt gående strålar genom 22 mm. munstycken. På sprutan hade Akt. Bol. Gasaccumulator inlagt belysning med acetongas dels å vagnslyktorna, dels och å lyktorna till belysning af maskineriet. Sprutan fungerade under försöket synnerligen väl.

En benzinmotorspruta om 400 minutliter från S. Henrikssons Sprutfabrik, Stockholm. Sprutan kom omedelbart i funktion och gaf samtidigt tvenne kraftiga c:a 16 m. högt gående strålar genom 15 mm. munstycken. Sprutan, som genom skrotumkastare äfven är apterad för handkraftspumpning — 10 man — provfades äfven på detta sätt och gaf då 2 st. 14 m. högt gående strålar ur 15 mm. munstycken. Sprutans vikt uppgår till c:a 1,500 kg. och betingar ett pris af 3,500 kr. Enligt tillverkarens utsago skulle förvaring i oeldade lokaler icke utöfva någon inverkan på sprutans funktionsförmåga. Särskildt för mindre samhällen torde denna spruta blifva lämplig. En del mindre förändringar å densamma torde vara erforderliga.

Pumpprapid, en kemisk handeldsläckningsapparat, kombinerad med pumpkolf och slang, hvarigenom vinnes den fördelen, att man först aflossar apparatens kolsyreladdning mot elden och sedan kan fortsätta släckningen såsom med vanlig assurances- eller pytspruta.

Internationell sprinkler, af delvis annan konstruktion än Grinells sprinkler, förevisades i verksamhet af generalagenten för Sverige, Herr B. Buchholz, Göteborg.

Bland den öfriga ej förut omnämnda *utställda brandmaterielen*, som visades under mötesdagarne, vilja vi särskildt nämna en hopfällbar hakstege från Södertelje brandkår, en modell å mekanisk stege på fyra hjul, 26 m. hög, 2,25 m. bred i gången, vägande 1,550 kg. och beräknad att kosta c:a 1,800 kr., förfärdigad af korporalen vid Faluns stads Brandkår A. Haglund; brandkärsalar från A. Österlund & Co., Göteborg, taktäckningsämnet Eternit från Skandinaviska Eternit A.-B., Lomma; elfasta sotluckor från J. M. Johansson i Göteborg; slangar från Jonsers Fabriks A.-B., Göteborg, samt från A.-B. Kuntze & Co., Stockholm, selbeslag enligt ny modell och en bila från Kalmar Brandkår, aluminiumshjelm från Leopold England, Sundsvall, samt ett flertal redskapsföremål, slangkopplingar o. d. från de välkända brandredskapsaffärerna i Stockholm Allmänna Brandredskapsaffären, E. Bergström & Co och Billmans Fabriks- & Handels Akt. Bol.; en af Brandchefen i Landskrona, L. Tell konstruerad koppling m. fl.

Efter förhandlingarna och förevisningarnas slut begafvo sig samtliga deltagare till flodangsprutans förtöjningsplats vid hamnen, där baten förevisades. Beskrifning öfver inredning, utrustning, uppeldningssätt, o. d. lemnades, hvarefter visades, huru alarmering och bemanning af båten utfördes från huvudbrandstationen. 2 1/2 minut efter larm var den för bemanningen afsedda styrkan ombord. En utfärd öfver till platsen för den senaste stora branden å Hisings-sidan, Parelius snickerifabrik, företogs och sedan passerades denna strand af älven, så att deltagarne erhöilo en öfverblick öfver de ur eldsläckningssynpunkt så säregna

och farliga fabriksområdena på Hisingen. Efter $\frac{3}{4}$ timmas färd förtöjde båten på sin plats.

Efter debatteringen utbragte deltagarne sina tack-samhetskänslor för Herr Ordföranden och Göteborgs Brandkår genom kraftiga hurrarop.

Därefter skedde allmänt afskedstagande, och deltagarne åtskildes.

Att intresset för sammanträdet äfven bland icke närvarande kamrater var synnerligen stort, framgick af att till sammanträdet iäingo telegram från Föreningens hedersledamot f. d. Brandchefen i Stockholm, Kommendörkapten B. Hollsten, ordföranden i danska Brandchefsföreningen Kapten Springborg i Aarhus, från Herrar Jung och Dirmagl i München, från Brandchefen i Carlskrona, Kommendörkapten A. von Schoultz, Brandchefen i Mariestad, Löjtnant J. F. Norrlander. Herr Ordföranden framförde muntligen Föreningens helsing till Finlands Allm. Brandkårsförbund och adresserade denna till förbundets närvarande ordförande vice brandchefen i Helsingfors, Brandmästare Oskar Ekman.

Deltagarne medföra som minnen från mötesdagarne känslan af samhörighet och kamratskap samt af de hallna föredragen och diskussionerna ökad erfarenhet till förebyggande af brandkatastrofer och till underlättande af brandväsendets utövande verksamhet, hvarjemte under mötet helt säkert knötes förbindelser, som kunna gifva uppslag till resultatrik, gagnande verksamhet för brandväsendet inom vårt lands samhällen från de största till de minsta.

Enligt sammanträdet beslut kommer *protokollet från mötet* att tryckas och utgivas i bokform. I detsamma komma att införas alla de under sammanträdet hallna föredragen, så långt möjligt illustrerade. I expl. af protokollet kommer att kostnadsfritt tillställas en hvar af föreningens medlemmar. Öfriga exemplar komma att tillhandahållas för ett pris, som senare vill blifva bekantgjordt genom Tidskriften. Tryckning af protokollet kommer att taga sin början, så snart detsamma blifvit vederbörligen justerat.

Föredragshållare anmodas att snarast till Föreningens sekreterare, adress Kalmar, insända manuskripten till sina föredrag.

G. B.

Brandsyner.

Kungl. Maj:ts nådiga Brandstadga för rikets städer angifver de allmänna föreskrifter rörande brandsyn, hvilka ligga till grund för de närmare bestämmelser härutinnan, som skola finnas i hvarje stads brandordning.

De skilda stadernas brandordningar innehålla därför i hufvudsak hvarandra liknande föreskrifter, men dessutom förekomma i brandordningarna andra bestämmelser, utöfver de i brandstadgan anbefallda, hvarigenom brandordningarna i detaljafseende skilja sig från hvarandra.

I nedanstående uppsats har hufvudsakligen afhandlats, hvad som i brandstadgan föreskrives, men jämväl berörts åtskilligt, som dessutom i allmänhet återfinnes i de skilda brandordningarna, eller som skulle vara önskligt att få i desamma infördt.

Brandstadgan skiljer på olika slag af brandsyner nämligen:

dels *ordinarie syner*, hvilka på bestämda tider återkomma, och

dels *extra eller tillfälliga syner*, hvilka företagas, då särskild anledning därtill föreligger.

Om brandsynernas stora betydelse för tryggheten af eldsäkerheten inom samhällena torde väl numera ingen skiljaktig mening råda. Den tid är dock ej långt aflägsen, då vigten af dessa syner ej tillräckligt beaktades. Till brandsynemän förordnades understundom personer, som ej alltid innehade de för förrättningen erforderliga förutsättningarna och som genom förordnandet hedrades med ett förtroendeuppdrag. Liknande tillvägagångssätt lärer beklagligen ännu ej höra till sällsynheterna å landet. Allmänheten hade också understundom en felaktig uppfattning om brandsynens uppgift och kan såsom belysande härvid anföras, att ännu i tjänst varande brandchefer anmodats att genom brandsynens ingripande förhjälpå hyresgäster att få sina kakelugnar omsatta, emedan dessa ej spredo nog värme, oafsedt huruvida kakelugnen var från brandsynpunkt bristfällig eller ej.

Ett oafvisligt villkor för, att brandsynerförrättarne skola kunna utföra det dem åliggande uppdraget på ett fullt tillfredsställande sätt, är, att synenämnden utgöres af fullt lämpliga personer. Dessa skola känna såväl sina rättigheter som sina skyldigheter och på ett praktiskt och omdömesfullt sätt utöfva desamma.

I all synnerhet gäller detta om den person, som fått sig anförtrött att själfständigt utföra synerförrättningen eller att vara ordförande i synerförrättningsnämnden. I denne senares åligganden ingår enligt brandstadgan att hafva kännedom om såväl angifna stadga som om stadens gällande brandordning och byggnadsordning samt om hvad som eljest är föreskrifvet till förekommande af eldfara eller till lättnad vid våleds dämpande. Han skall sålunda bl. a. äfven hafva kännedom om förut gällande byggnadsordning i och för bedömande af förhållandena å äldre byggnader, hvilka uppförts, innan senaste byggnadsordning fastställdes, om Kungl. förordningen angående eldfarliga oljor och andra därmed jämförliga vätskor (den 26 November 1875, N:o 97), om Kungl. förordningen angående explosiva varor (den 19 November 1897, N:o 102), om polisförordningar, hvilka beröra eldsäkerheten i eldfarliga inrättningar, i samlingslokaler, i teatrar och i biografer m. m., om af byggnadsnämnd lämnade anstånd med brandmurars uppförande eller med brådbeklädnad af trähus utöfver enligt brandordningen härför föreskrifven tid m. m. Allt detta bör en stads brandchef känna till och synes det dels till följd häraf dels af andra orsaker vara synnerligen lämpligt, att stadens brandchef eller närmast denne stående person vid stadens brandkår utses att förrätta brandsynen och vara brandsynenämndens ledare och ordförande. Föreskriften i brandstadgan, att brandchef eller den af brandbefälet, han i sitt ställe förordnar, äger att med samma rätt som syneman i förrättningen deltaga, häntyder ock på lämpligheten af dylikt förordnande. Att brandbefäl utses såsom brandsynerförrättare, ligger ock nära till hands bl. a. därför att brandsynens uppgift delvis sammanfaller med brandchefs i brandstadgan angifna åligganden och ännu mera med hans skyldigheter enligt stadernas brandordningar, att brandbefälet därigenom beredes tillfälle att inhämta den lokalkännedom, som det vid eldsvådor är af stor betydelse att besitta, och att vid den genomgående undersökning, som förekommer vid brandsyn, åtskilligt iakttages, som måhända ej direkt angår brandsynen, men som dock har ett så stort inflytande på eldsäkerheten, att det bör komma till brandchefs kännedom.

A. Ordinarie brandsyner.

De ordinarie brandsynerna, hvilka årligen återkomma, utgöras enligt brandstadgan af vårbrandsyn, hvilken förrättas i Maj eller Juni, d. v. s. efter eldnings-terminens slut, och af efterbrandsyn eller höstbrandsyn, som äger rum i September, d. v. s. innan ny eldnings-termin tager sin början. Tiden för dessa syner skall på förhand vara kungjord.

I stads brandordning skall föreskrivas, af hvilka personer dessa syner skola förrättas, och huru de synemän, som ej äro i brandordningen på förhand bestämda, skola utses.

Förslag till brandsynemän och till detaljbestämmelser rörande tid och plan för syneförrättningen bör lämpligen afgifvas af brandchefen till magistraten eller till den myndighet, som enligt brandordningen förordnar brandsynemännen. Förutom ordföranden plägar synenämnden lämpligen bestå af en sotaremästare, en murare, en kakelugnsmakare och en timmerman.

Dessa synemän böra hafva full kännedom om gäl-lande förordningar, i hvad dessa beröra de yrkesgrenar, som dessa personer hvar för sig representera.

Det är fördelaktigt, om samma synemän kunna bibehållas flera år i följd, då den af dem vunna erfarenheten och lokala kännedomen kommer till nytta och då dessutom härigenom tidsbesparing vinnes.

Det är ej möjligt att till synemän erhålla fullt lämpliga personer, som äro villiga att utan godtgörelse offra tid och arbete för syneförrättningens noggranna utförande, och böra därför samtliga synemännen för sitt besvär åtnjuta ersättning af stadskassan.

Som biträdande vid brandsyn böra vara tillgängliga det befäl eller manskap från brandkåren, som af brandchefen därtill utses.

Äfven bör polisman vid syneförrättningarna närvara. Brandstadgan föreskrifver äfven, att brandstodskommitté eller annan motsvarande, i staden befintlig understyrelse för allmän brandstodsinnrättning, hvars reglemente är af Kungl. Maj:t fastställt, må genom en för ändamålet utsedd ledamot närvara vid brandsynerna, med rätt att där göra erinringar, men ej att deltaga i besluten.

A. Vårbrandsyn.

Vårbrandsynens uppgift är enligt brandstadgan följande:

1:o. att kontrollera brand- och lifräddningsredskapen,

2:o. att göra iakttagelser till förekommande af eldfara, och

3:o. att göra iakttagelser till lätnad vid våldets dämpande.

Hvad brandsynenämnden sålunda eger att vid förrättningens utförande aktgifva uppå, är af ganska skiftande natur. Ett detaljeradt angifvande häraf skulle vara liktydigt med ett upprepande af hvad de skilda författningarna föreskrifva och härmed vore föga vunnit, isynnerhet som föreskrifterna i den ena staden ej i allt åro lika med desamma i den andra staden. En intresserad och vaken brandsyneförrättare, som känner till sina författningar och som vunnit någon erfarenhet, kan med biträde af sina sakkunniga medhjälpare bäst bedöma, när och huru brandsynenämnden bör ingripa.

En allmän öfversigt öfver hvad som bör iakttagas, torde dock ej vara ur vägen att här ingå uppå. Härvid följes den ordning, som nyss anförts för vårbrandsynernas skilda uppgifter.

1:o). Iakttagelser rörande brand- och lifräddningsredskap.

Brandstadgan föreskrifver, att vid brandsyn skall efterseas, huruvida föreskrifven redskap finnes och i godt skick underhålles på hvarje ställe, där den enligt brandordningen skall finnas. Hvad som menas med uttrycket "föreskrifven redskap" synes vara "ej blott kommunens utan jämväl den enskilda brand- och räddningsredskap, som enligt brandordningen eller af Kungl. Maj:t fastställda brandförsäkringsreglementen skall finnas i staden", såsom i en föregående paragraf redskapen närmare specificeras.

Brandredskap bör höra till hvarje gård, vare sig å densamma är uppförd boningshus, samlingslokal, ofentlig byggnad eller industriell anläggning. Redskapen bör vara tydligt märkt med gårdens tomtnummer, lätt tillgänglig och på lämpligt sätt förvarad.

Till denna redskap är ock att hänföra den släckningsredskap, som skall finnas i hvarje lägenhet, där större eller mindre förråd af eldfarlig olja, af hvad slag som helst, förvaras.

I de städer, där föreskrift finnes, att hustak, hvilka genom sin stora lutning ej äro bestigbara, skola vara försedda med stegar, så att brandmanskap utan större fara och tidsutdrägt må kunna bestiga desamma äfven under mörker och vintertid, torde dylika stegar kanske kunna anses höra till ovanberörda brandredskap. I blott ett fåtal städer finnas visserligen för närvarande bestämmelser om sådana takstegar, men torde denna brist framdeles utan större svårighet kunna afhjälpas, då det är att hoppas, att den under utarbetning varande nya byggnadstadgan kommer att innehålla föreskrifter i sådant syfte.

Lifräddningsredskapen bör undersökas såväl hvad angår densamma beskaffenhet som förvaringsplats och ligger det synnerlig vigt uppå, att densamma städe är lätt tillgänglig.

Brandsyneförrättaren bör ock föreslå, i hvilka byggnader lifräddnings- och brandredskap böra finnas utöfver det i brandordningen föreskrifna antalet, äfvensom denna redskaps mängd och beskaffenhet.

I enlighet härmed är det välbetänkt, att vid första brandsyn förslag uppgöres å de hus, hvilka anses innehålla eldfarlig inrättning, jämte förslag till säkerhetsåtgärder, som anses böra vidtagas till lifräddning och till skyndsamt släckning af eldsvada inom hus med sådan inrättning. Dylikt förslag inlemnas lämpligen genom brandchefen, som under alla förhållanden kommer att höras angående desamma, till magistraten eller till den myndighet, som äger att i dessa fall förordna. Det är af betydelse, att brandsyneförrättare har kännedom om, hvilka de eldfarliga inrättningarna äro, och om hvilka säkerhetsåtgärder, som inom desamma äro föreskrifna, ty i annat fall kan kontroll häröfver ej vid brandsyn utövas.

Vid brandsyneförrättning bör därtför finnas tillgänglig en förteckning öfver de byggnader, hvilka anses inom sig hysa eldfarlig inrättning, äfvensom en uppgift å de säkerhetsåtgärder, hvilka i och för lifräddning och eldsläckning skola finnas vidtagna inom dessa skilda inrättningar. Dessa uppgifter lemnas brandsyneförrättaren lämpligen af brandchef, sedan denne därom fått meddelande i hvarje särskildt fall af magistrat eller polismyndighet.

Vid följande brandsyner förfäres på samma sätt med då tillkomna eldfarliga inrättningar, hvarförutom, då sådana inrättningar borttagits, anmälan därom göres äfvensom anteckning härom i den liggare, som brand-

chef bör handhafva. Detta förfaringssätt utgör ej hinder för, att brandchef och vederbörande husägare äfven kunna göra anmälan om eldfarlig inrättnings tillkomst eller borttagande.

Det är visserligen endast ett fåtal brandordningar, som innehålla liknade bestämmelser, men utgör detta ej hinder för att dylikt förfaringssätt det oaktadt kan användas, och är detsamma att förorda.

2:o). **Iakttagelser till förekommande af eldfara.**

Brandstadgan angifver, att vid brandsyn skola alla byggnader noga skådas och därvid tillses, huruvida allt blifvit iakttaget, som i denna stadga samt i stadens byggnadsordning och brandordning eller eljest är föreskrifvet till förekommande af eldfara.

Eldsvådeanledningar finnas af allehanda slag, men torde de, med hvilka brandsynenämnden närmast har att taga befattning, hufvudsakligen vara att söka å de ställen, där eld eller värmeutveckling, tillräcklig att antända, är tillfinnandes.

Är det tvifvelaktigt, huruvida en befarad anledning till blifvande eldsvåda eller en sådan öfverträdelse af gällande författningar, att eldfara därigenom kan inträffa, faller inom området för brandsynens verksamhet, bör förhållandet anmälas för brandchefen, hvilken enligt städernas brandordningar i vanliga fall äger både rättighet och skyldighet att närmare undersöka förhållandet och att ingripa, då han anser sådant förfarande behöfligt.

Här nedan angifna eldsvådeorsaker äro enligt erfarenhetsrön vid brandsyn särskildt att beakta.

Eldstäder, af hvad slag de vara må, undersökas. De skola vara hela och i öfverensstämmelse med stadens byggnadsordnings föreskrifter. Ej blott eldstäderna, med hvad till dem hör, utan jämväl hvad som i deras omedelbara närhet kan af dem antändas, bör vara föremål för uppmärksamhet vid brandsyn. Ofta kan genom ganska enkla medel ökad trygghet mot eldfara åstadkommas såsom t. ex. i verkstäder, där lätt antändbara ämnen finnas, genom eldstadens (kaminens) omgifvande af plåtar eller genom golfplåts förseende framför eldstadsluckan med en uppstående kant, som hindrar gnistor och utfallande glöd att komma i direkt beröring med de brännbara ämnena å golfvet. Särskildt böra förhållandena i snickareverkstäder iakttagas, då benägenhet finnes att använda från kamin eller limugn utgående eldstadsrör till torkning af trä, hvilket lätt öfverhettas, om ej behörig vaktsamhet iakttages.

Eldstadsmurar och skorstenrör undersökas, huruvida de äro i enlighet med gällande byggnadsordning.

Tyvärr förekommer ännu ej så sällan i gamla byggnader, att bjelke är inmurad uti eldrör och att bjelklag eller taklag äro afvexlade närmare skorstenrör, än som är förenligt med eldsäkerheten och stads byggnadsordning tillåter, hvilka förhållanden svårigen kunna vid brandsyn iakttagas. Finnes anledning misstänka sådant förhållande, bör därom undersökning ske vid brandsyn.

Å vindarne, där de skilda systemen af eldstadsrör sammanföras i en gemensam skorsten och därvid krökas, så att de bilda s. k. bugter, är sannolikheten störst för uppkomsten af sprickor, genom hvilka gnistor utkomma och antända. I bugterna hopar sig sotet mera än å andra ställen, hvarför benägenheten hos sofet att fatta eld och spränga rören äfven är störst i bugterna. Ofta kunna rören här ej åtkommas i och för rensning

på annat sätt än genom anbringande af sotluckor, ty några öppna hål i skorstensstockarne få under inga villkor förekomma å vindarne. En god och pålitlig sotlucka bör vara så konstruerad, att densamma sluter tätt intill skorstensstocken utan att rubbas från sitt läge genom vindstötar, soteld eller andra tillfälliga anledningar, hvarigenom gnistor kunna komma fram mellan luckan och skorstensväggen. Sotluckan bör dessutom helst vara dubbel, så att den ej af soteldar allt för mycket uppvärms och ändrar form.

I källarne händer det understundom, att eld orsakas af gnistor från ventilationsrör. Då dessa rör vanligen blott med en sten på kant skiljas från eldstadsrör, uppstå af allehanda anledningar svårupptäckbara bristfälligheter i dessa skiljeväggar, hvarvid gnistor från eldstadsrören komma in uti ventilationsrören och nedfalla i källarne, där de tända. Sådant händer ej blott vid soteldar utan jämväl af andra orsaker såsom t. ex. af vindstötar. Ofta råder dock ovisshet om, huruvida ett rör är afsedt för ventilationsändamål eller ej, då understundom ventilationsrör olofligt användas till rökgångar, hvilka fortfarande äro öppna ända ned till källaren. För att undgå faran att genom öppna rörtutlopp i källarne eldsvåda skall orsakas, förordas, att röröppningarna i källarne förses med ett instuckt kort plåtrör, som har sin fria del uti källaren något uppåtböjd, så att nedfallande gnistor blifva kvarliggande i plåtrörets botten. Äfven vid tvifvelaktiga fall är vid brandsyn tillrädligt att föreskrifva sådan anordning.

Elds användande å därtill ej tillåtna ställen. Bestämmelse om, att bar eld ej får finnas å ställen, där antändning lätt kan ske (såsom å vindar, magasin, stall, förvaringsplats för eldfarlige ämnen m. m.) återfinnes sannolikt i alla städers brandordningar. Vid brandsyn skall efterlefnaden häraf kontrolleras, men blifver denna kontroll svår att utöfva, alldenstund tiden för brandsyneförättningen är på förhand kungjord, och vederbörande, som öfverträd förordningen i dessa afseenden, sättas därigenom i tillfälle att borttaga spåren häraf, när brandsynen är att förvänta. Detta försummas emellertid understundom eller ock sker det på sådant sätt, att vid brandsyn förfarandet kan iakttagas. Under sådana förhållanden bör brandsyneförättaren ingripa och anmäla saken. Sålunda händer det ej så sällan, att personer, som under blidare årstid bo i rumslignande afbalkningar å vindar, vid inträffande kyligare väderlek insätta någon gammal kamin eller dylikt och slå hål på skorstensstocken och där insticka ett rör, hvarigenom en alldeles olaglig och eldfarlig eldstad erhålles. Likaledes inträffar det i dylika vindsfalbalkningar, att kringslängda tändstickor, cigarr- och cigarettstumpar samt märken i möbler efter nedbrända stearinljus m. m. bära vittne om, att otillåtet användande af eld förefunnits. Det är att märka, att i allmänhet eldfaran är större från dylika provisoriska, olagliga eldanordningar än från andra.

Belysningsanordningar. En ej ovanlig eldsvådeanledning är den i våra städer allmänt förekommande gasbelysningen, och kan det lätt undgå uppmärksamheten vid brandsyn att fästa afseende vid densamma. Eldfarliga anordningar härutinnan böra dock vid brandsyn beaktas, och bör åtminstone anmälan därom lemnas till brandchefen.

Sålunda händer det, att belysningslåga befinner sig så nära oskyddadt tak, att detsamma kan antändas. Auerbrännare äro härvid mest värmealstrande. (En vanlig fotogenlampa kan för öfrigt orsaka samma eldfara.) Å taket öfvanför sådan låga bör fästas en plåt med uppåtböjda hörn, så att lufttillträde kan äga rum

mellan taket och plåten. Är afståndet mellan lågan och taket kort, bör taket öfver plåten dessutom vara beklädt med asbestpapp.

Rörliga gasarmar äro äfven eldfarliga, om lågan eller lampan kommer nära intill brännbart ämne (trävägg, trämöbel, gardin och dylikt), och bör under sådana förhållanden antingen gasarmen göras fast eller ock stopphinder anbringas, som begränsa gasarmens rörlighet till områden, där antändning ej kan ske.

Aska utgör en ständigt återkommande anledning till eldsvåda, och beror detta till stor del på, att endast undantagsvis stads brandordning innehåller tillräckligt betryggande bestämmelser om askans förvaring. Brandordningarnas bestämmelser i detta afseende plåga i allmänhet vara formulerade ungefär så, att det förbjöds "att annorlunda än i metall- eller stenkärl förvara ur eldstäder tagna kol eller aska, innan kolen eller askan afsvalnat eller slocknat". Men detta är ej tillfredsställande, dels emedan allmänheten ej kan bedöma, när askan slocknat, hvarför densamma ofta kastas i soplår, medan ännu glöd finnes kvar, och därstädes antänder, och dels därför att gårdsägare ej har skyldighet anskaffa eldfast askkärl, ty han säger, att askan uthålles ej, förrän den är slocknad. Under tiden förvaras askan inomhus ej så sällan i antändbart kärl och orsakar därvid eldsvåda.

Brandordningarna behöva därför i allmänhet kompletteras sålunda, att de innehålla tilläggsbestämmelse, att minst ett för ofvanberörda ändamål afsedd, tillräckligt rymligt kärl af nyssnämnda beskaffenhet för hvarje gård skall vara genom ägarens försorg tillgängligt och förvaradt å lämplig plats samt försedt med tydlig påskrift om dess ändamål.

I städer, där liknade bestämmelser finnas, skall vid brandsyn aldrig underlåtas att kontrollera befintligheten och beskaffenheten af askkärlen. I de städer, där dessa bestämmelser ännu saknas, kan brandsynför rättaren genom anmälan om behovet af askkärls obligatoriska anskaffande gifva brandchefen ett godt stöd för genomdrifvande af behöflig komplettering härutinnan i stadens brandordning, ty hvarje intresserad brandchef kommer säkerligen då att kraftigt verka för denna sak, hvarigenom eldfaran genom askan i mycket väsentlig grad nedbringas.

I stad, där gårdsägare är skyldig tillhandahålla askkärl, skulle det till förekommande af eldsvådor vara betydelsefullt, om brandordningen jämväl innehölle bestämmelse för sotare, att de, innan de efter verkställd sotning aflägsnade sig, vare ansvarige för, att uttagna sotet, kolen och askan blefve uttömda i det därför afsedda askkärlet.

Åskledare. Genom åskledare kan eldsvåda uppstå, om densamma är bristfällig, och kan det därför ifrågasättas, huruvida ej i stads brandordning kontrollen öfver befintliga åskledare äfven borde beaktas, men förekommer ingenstädes bestämmelse härom. Våldeld, uppkommer af dylik anledning, inträffar visserligen ganska sällan, men då så sker, tändes vanligen hela byggnaden ungefär samtidigt, hvarför eldsvådan plågar vara svårsläckt och omfattande.

Någon officiell myndighet lärer väl enligt nu gällande bestämmelser näppeligen kunna ålägga husägare att anskaffa åskledare, ej heller föreskrifva uppsatt åskledares omseende eller borttagande. Visserligen läter det tänka sig, att brandförsäkringsgivare kan fordra såsom försäkringsvillkor, att byggnad skall förses med åskledare, men någon fortsatt kontroll öfver densamma funktionsförmåga torde ej föreskrifvas, sedan den vid uppsättningen afprovats.

Gårdsägare glömmar vanligen bort att omse sina åskledare, oakadt känt är, att desamma genom ett blixtnedslag kunna skadas, och att en felaktig åskledare är sämre att hafva än ingen alls. Vill någon besvära sig med att härutinnan göra en utredning — det går ganska lätt vid brandsyn — skall han med förvåring finna, att husägare endast ytterst undantagsvis tager befattning med sin åskledare, sedan denne väl en gång är uppsatt, utan får den stå i tital år, tills den blåser ned eller taket omlägges.

Det bör emellertid ligga såväl i gårdsägarens som i samhällets intresse, att något åtgöres för skydd mot eldfara, orsakad af bristfällig åskledare, och därför förordas, att vid brandsyn utredes, när befintlig åskledare sist afprovades, och, om så anses behöfligt, gårdsägare meddelas — ej i form af brandsynanmärkning — att åskledaren behöfver undersökas för husinnevånarnes egen trygghets skull.

Har brandsyn en gång gjort dylik utredning och i en särskild anteckningsbok infört resultatet, är det sedan föga besvärligt att vid efterföljande brandsyner fullfölja dylik utredning och göra erinringar till gårdsägarna, hvilket visat sig medföra åsytad verkan och sålunda bidraga till trygghet mot eldfara.

3:0). **Iakttagelser till lättnad vid våldelds dämpande.**

Brandstadgan anbefaller, att vid brandsyn skola alla byggnader noga skadas och därvid tillses, huruvida allt blifvit iakttaget, som i denna stadga samt stadens byggnadsordning och brandordning eller eljest är föreskrifvet till lättnad vid våldelds dämpande.

Brandstadgan angifver i sammanhang härmed några exempel på, hvad som skall synas, och därpå framgår tydligt, att vid brandsyn skall företagas såväl en inre som en yttre besigtning af byggnaderna.

Inre besigtningen omfattar hela byggnaden och uti densamma kan medräknas här öfvan under 1:0 anförda kontrollen öfver brandredskapen, då ju den är afsedd till lättnad vid våldelds dämpande. Hit kan äfven räknas uppstigen öfver att anslag, utvisande platsen för närmaste brandskåp, finnes uppsatt i hvarje gård på tydligt i ögonen fallande ställe.

Den inre besigtningen, som nu aises, företages lämpligen samtidigt med här öfvan under 2:0 angitna iakttagelser till förekommande af eldfara.

I första klassens stenhus och i andra ordentligt uppförda och underhållna byggnader är vid denna syn föga att iakttaga. Dock bör under inga förhållanden vid brandsyn underlåtas att besigtiga vindarne och källarne, utan bör särskild uppmärksamhet ägnas åt dem. Båda hafva det gemensamt, att de mera sällan besökas af husinnevånarna, hvarför uppkommen eld å dessa ställen ofta ej märkes förr, än rök hindrar eldhärdens upptäckande, och kan densamma salunda ej direkt atkommas. Följden härpå är, att uppkomma eldsvådor i dessa delar af byggnad äro svarsläckta och merändels orsaka stor vattenskada, isynnerhet vid vindeldsvådor.

Å vindarne skall ock kontrolleras, huruvida öfverträdelse företagits mot byggnadsordningens förbud för boningsrumms inredande i en del byggnader. Det är att märka, att rum å vind är att anse såsom boningsrum, äfven om detsamma ej är försedt med eldstad (byggnadsstadgan § 28). Våggarnes tjocklek och beskaffenhet fälla härvid utslaget, huruvida inbyggd del af vind är att anse såsom rum eller såsom vindskontor. Det är just i dessa oöfliga vindrum, som förut anförda olagliga och eldfarliga, provisoriska eldstads-

inrättningar äro tillfinnandes, och i hvilka bart ljus och tobaksrökning med åtföljande ovarsam handtering af eld ej så sällan förekomma.

Det är ock vid brandsyn, som kontroll skall ske, huruvida otillåten tillbyggnad å vind företagits, så att den blifvit inredd i större omfattning, än stadens byggnadsordning tillåter. Likaså förekommer, att å vind anbringas upplag af eldfarliga ämnen samt af ved och andra brännbara ämnen, trots att väl samtliga brandordningar förbjuda detsamma.

I hus med eldfarlig inrättning, teaterhus, samlingslokaler och biografer m. fl. ställen, där en eldsvåda lätt kan orsaka människolif och stor ekonomisk skada, bör vid brandsyn efterses, att de särskilda föreskrifter äro iakttagna, hvilka för hvarje fall äro utfärdade.

I lokaler, där sprängämnen, eldfarliga oljor och lysolja förvaras, skall brandsyn tillse, att hvad därom är stadgadt såväl i stadens brandordning som i särskilda Kungl. förordningar efterleves.

Hvad angår lokaler, där lysolja förvaras och tillhandahållas, förordas, att dessa ställen vid brandsynförordningen antecknas i en särskild bok, hvilken tillställes brandchefen. Det ligger nämligen i sakens natur, att brandchefen kan hafva nytta af att känna till, hvilka dessa lokaler äro, men blifver han af ingen meddelad härom. Följaktigen händer det underståndom, att han vid eldsvådor ej har reda på, att dylika oljor finnas i omedelbar närhet af den plats, där eldsvåda pågår. Med tillgång till en dylik anteckningsbok blifver brandchefen — då stads brandordning det tillståndet — också satt i tillfälle att när som helst kontrollera, att ej större mängder oljor, än tillåtet är, finnas å dessa försäljningslokaler och att de säkerhetsåtgärder, som stads skola iakttagas i desamma, äfven äro tillfinnandes de tider, då ordinarie brandsyn ej är att förvänta.

Yttre besigtningen omfattar äfven hela byggnaderna och därmed afses kontrollering öfver, att desamma så underhållas, att de ej blifva lätt mottagliga för eld utifrån och att ej olagligheter begås, som menligt inverka på eldsäkerheten.

Hvad härvid är att aktgiva uppå, framgår af städernas byggnadsordningar, men torde några exempel dock kunna lämpligen anföras.

Sålunda skall aktgivas på tak med olagligt täckningsämne (bart trä, halm), byggnader, som lemnas utan underhåll, såsom hafvande bristfälliga tak (trasiga tegelpannor), bortfallen puts å väggtor (rörningen bar), eller utslagna fönsterrutor m. m., brandmurs bristande höjd öfver yttertak, brandmurs obefintlighet, där den enligt byggnadsordningen bör finnas, felande brädbeklädnad å trähus, hvilka varit uppförda under så lång tid, att de enligt byggnadsordningen böra vara brädfodrade, tillkomsten af olagliga byggnader, d. v. s. sådana, som uppförts utan att gårdsägaren kan för desamma framvisa byggnadsnämndens tillstånd.

Rörande hvad som för öfrigt är att iakttaga vid brandsynförordningens utförande lemnar brandstadgan följande föreskrifter.

Brandsynför rättare skall i den brandsynelängd, som vanligen genom polismyndighet anskaffas, anteckna allt anmärkningsvärdt, som vid förordningen förekommer.

Dessutom föreskrifver brandstadgan, att synemännen skola, innan de aflägsna sig, lemna husägaren eller den, som är i hans ställe, besked om den anmärkta bristen och angående hvad han har att iakttaga, hvarom jämväl, så fort ske kan, skriftlig underrättelse skall honom bevisligen tillställas.

Brandstadgan föreskrifver, att vid brandsynen skall *anmärkas* hvarje befintlig brist. Med uttrycket "anmärka" menas tydligen (jämför §§ 9, 15 och 17) att brandsynemännen skola underkänna, det de anse vara oriktigt, och förelägga husägare att vidtaga ändring på sätt vid brandsynen bestämmes. Härvid är dock att tillråda, att vid brandsynen förfares med en viss försiktighet, så att ej vid brandsynen föreskrifves sådant, som det ligger inom annan myndighets område att besluta. Exempelvis händer, att vid brandsyn förmärkes, att till en byggnad fattas en brandmur, som enligt byggnadsordningen bör finnas, eller att en träbyggnad ej är brädfodrad inom därför enligt byggnadsordningen föreskrifven tid, eller att å vinden till ett tvåvånings trähus finnes ett vindrum i strid mot gällande byggnadsordning och att vid synförordningen gårdsägaren eller dennes ombud ej kan lemna besked om anledningen till dessa skenbara brister, men det oaktadt kunna gårdsägarna vara i sin fulla, lagliga rätt, ty byggnadsnämnd kan hafva lemnat sin tillåtelse till anstånd med brandmurens uppförande och till träbyggnadens brädfodring samt kan vindrummet hafva tillkommit under en tid, då en äldre byggnadsordning varit gällande, enligt hvilken vindrum i tvåvåningars trähus ej voro förbjuda.

Gör brandsyn i dessa och liknande fall förelägganden, hvilka ingripa i byggnadsnämndens områden, kan denna nämnd med fog häröfver misstycka och anföra besvär, som utmynnar uti att brandsynför rättarna öfverträd sin befogenhet, och kan härigenom alstras ett mindre godt förhållande till polismyndighet och till byggnadsnämnd, hvilket vore beklagligt.

Ett godt samarbete mellan dessa myndigheter och brandsynemännen är nämligen från samhällelig synpunkt mycket önskvärd, ty ingen är satt i tillfälle att så som brandsynemännen, göra årliga genomgående undersökningar och därvid kontrollera, att ej öfverträdelser skett af utfärdade polisföreskrifter och af byggnadsnämnds lemnade tillstånd. Hvarken polismyndighet eller stadsarkitekt kunna nämligen genomgående öfvervaka, att ej i redan färdiga och afsynade byggnader öfverträdelser begås mot ordningsföreskrifter och mot gällande byggnadsordning eller brandordning.

I ofvan anförda och liknande fall, då brandsynen ej är fullt förvisad om, att en olaglighet förefinnes, handlar brandsynför rättaren försigtigast, om anmärkningen framföres på så sätt, att han emåler förhållandet till brandchefen. Denne må sedan pröfva, huruvida öfverträdelse af gällande förordning begåtts, och, om så behöfves, härom göra anmälan till vederbörande myndighet, på det densamma måtte sättas i tillfälle i laga ordning utreda frågan och göra de förelägganden, hvar till denna myndighet äger befogenhet.

Sedan sådant ärende af byggnadsnämnd afgjorts, bör brandchef af nämnden söka erhålla besked om dess utslag, på det samma ärende ej må behöfva vid kommande brandsynför rättning ånyo upptagas. Brandchef bör äfven af byggnadsnämnd erhålla meddelande om de uppskof med brandmurs uppförande och med träbyggnaders brädfodring m. m., hvilka af byggnadsnämnd lemnas, och hvilka behöfva komma till brandsynför rättarens kännedom. Sådana meddelanden böra af brandchef införas i en särskild anteckningsbok, hvilken vid brandsyn tillställes synför rättaren.

Hvad som vid brandsynen anmärkes å den husägaren tillställda anmärknings sedel, skall vara afhjälpt till tiden för efterbrandsynen. För såväl gårdsägaren som synför rättaren är det härvid bekvämast, om bestyrkt bevis aflennas, att den anmärkta bristen redan

dessförrinnan afhjälpts, i hvilket fall efterbrandsynen tager sådant bevis för godt.

Då särskild anledning därtill finnes, äga synemännen att utsätta tid före efterbrandsynen, då anmärkt brist skall vara afhjälpt, i hvilket fall polismyndighet skyndsamt härom skall underrättas, och tillser då denna myndighet, att det anbefallda varder verkställt.

Anses anmärkt brist å eldstad med hvad till den samma hör medföra synnerlig fara för uppkomst af vådeld, har brandsyn befogenhet genast låta rifva sådan eldstad eller göra den obrukbar, tills felet blifvit afhjälpt. I dylika fall är det äfven tillrådligt, att brandsynförrättaren före besluts fattande sätter sig i förbindelse med brandchefen.

Är vid synförrättningen lägenhet eller annat, som skall undersökas, ej tillgänglig för synemännen, skall ny tid för förrättningen utsättas. Hjelper ej detta, äga synemännen rätt att få handräckning af polismyndighet.

B. Efterbrandsyn.

Efterbrandsynens eller höstbrandsynens uppgift är att kontrollera, att de brister blifvit afhjälpta, hvilka vid vårbrandsynen anmärkts, och hvilka ej blifvit anmälda såsom bevisligen redan allägsnade.

Öfver de anmärkta brister, som vid efterbrandsynen finnas kvar, upprättas protokoll, hvilket snarligen öfverlemnas till magistraten (polismyndighet), då denna myndighet öfvertagar behandlingen af dessa ärenden.

Samtidigt härmed återställas brandsynelängderna till magistraten.

B. Extra eller tillfälliga brandsyner.

Brandstadgan angifver tre olika sådana syner nämligen af polismyndighet, af sotare och af brandchef.

A. Polismyndighetens extra syner.

Brandstadgan föreskriver (§ 11): "Åt allt, som kan utgöra föremål för undersökning vid brandsyn, skall äfven polismyndigheten ägna uppmärksamhet och tillsyn, särdeles under de tider af året, då brandsyn och efterbesiktningar ej hållas". Anser brandchef, att särskild orsak förefinnes till sådan extra brandsyns hållande, som betingar medverkan af i ett eller annat yrke specialkunnig person, bör han därom göra framställning till magistraten eller till den myndighet, som har att förordna om ordinarie brandsyn.

Härvid bör angifvas, hvad som gifvit anledningen till extra brandsyns hållande och hvad som med densamma afses, äfvensom föreslås tid för synförrättningen och personer, som lämpligen böra såsom synemän förordnas. Vid sådan extra syn förfäres för öfrigt på samma sätt, som vid ordinarie brandsyn. Efter för rättad syn inlemnas till vederbörande myndighet besked öfver utfallet af densamma.

Dessliques har polismyndighet befogenhet att, när den så anser lämpligt, kontrollera efterlefnaden af de förordningar, som afse samhällets skydd mot eldfara.

B. Sotarepersonals syneåligganden vid sotning.

Brandstadgan anbefaller (§ 3) att i brandordning skall finnas föreskrift om sotarnes åligganden, däribland skyldighet för dem att vid sotning tillse, huruvida å eldstad, mur, rör, skorsten eller dylikt finnes felaktighet, som kan innebära eldfara, och att, därest sådana

felaktigheter upptäckas, därom hos polismyndighet göra anmälan. Denna sotarnes syneskyldighet är af stor betydelse, då genom densamma mängen eldsvåda, särskildt å vindar, kan undvikas. Skada blott, att ingen verksam kontroll finnes på, huru detta sotarepersonals uppdrag utföres, ty hvarken polismyndighet eller brandchef torde kunna såsom sig bör öfvervaka densamma. Det skulle säkerligen vara till god nytta, om några sotareinspektörer tillsattes i riket.

C. Tillfällig brandsyn af brandchefen.

Brandstadgan föreskriver att brandchef (§ 5) äger att besigtiga och prova ej blott kommunens utan jämväl den enskilda brand- och räddningsredskap, som skall i staden finnas.

Städernas brandordningar hafva i allmänhet utsträckt brandchefens rättigheter att syna, i det de föreskriva, att brandchef — eller det brandbefäl, han härtil lemnar uppdrag — bör på obestämda och förut ej kungörda tider tillse, huruvida brandordningen efterleves. Men detta är ej tillfredsställande, ty brandchef bör också ha befogenhet kontrollera, att äfven andra på eldsäkerheten inverkan förordningar efterlevas.

Dylika syner af brandchefen hafva stor betydelse för eldsäkerheten i samhället. Det vore därför lyckligt, om brandordningarna härutinnan föreskrefvo, att brandchef skulle ägna uppmärksamhet och tillsyn at allt, som kan utgöra föremål för undersökning vid brandsyn, särdeles under de tider af året, då ordinarie brandsyner ej hållas, samt till magistraten (polismyndighet) anmäla iakttagna brister och öfverträdelser.

Det säger sig ju själf, att risken är liten för den, som i ett eller annat afseende vill öfverträda gällande förordningar (t. ex. genom anordnande af provisoriska eldstäder i olagliga vindsrum), då han af tidningarnas kungörelser meddelas, när brandsyn är att förväntas. Tills dess kan han ganska ostörd bibehålla sin eldfärliga anordning, blott den blifvit borttagen innan synen kommer. Och det är just tiderna mellan brandsynerna (Oktober—April), som eldsvadeanledningarna äro talrikast och mest skiftesrika, då umgänge med eld i form af uppvärmning och belysning mest förekommer.

Blotta vetskapen om, att brandchef äger rätt, att, när han så anser lämpligt, förrätta syn i samma omfattning som ordinarie brandsyn, och att han begagnar sig af denna sin rätt, skall komma att i väsentlig mån afskräcka från att i smyg företaga olagligheter, hvilka medföra eldfara.

Tillfällig brandsyn af brandchef är behöflig i många fall, där ordinarie brandsyn ej har tillfälle ingripa och där det behöfves hastigare ändring, än som kan astadkommas genom en af brandchefen hos vederbörande myndighet gjord framställning i laga ordning om utlysning af extra brandsyn. Exempelvis må anföras kontrollen öfver eldfara i nybyggnader, där anordningarna för glödgurnar i och för byggnads uttorkande lätt försäka eldsvador, hvilka med stor hastighet sprida sig till hela byggnaden.

Under alla förhållanden bör brandchef på förut ej meddelade tider förrätta brandsyn i den omfattning, han därtill enligt gällande brandstadga och brandordning äger befogenhet.

Prenumerera på "TIDSKRIFT FÖR BRANDVÄSENDET".

Insänd requisition till Brandchefen, Löjtnant G. Braun, Helsingborg.

SVENSKA BRANDCHEFFSFÖRENINGEN. Årssammanträdet i Göteborg 1910.

Svenska Brandcheffsföreningen.

Medlemmarne ordnade läns- och stadsvis.

(b. = Brandchef, vb. = vice Brandchef, L. = Fören:s Länsombud).

Stockholm och Stockholms län:

Stockholm: E. Sabelström, b. Major.
 " C. Borgenstjerna, Brandl., Löjtnant.
 " A. Gyllenhammar, Brandl., Löjtnant.
 Sundbyberg: K. Öhlin, b. Handlande.
 Södertälje: P. J. Nilsson, Direktör b.
 " Aug. Wiberg, vb.

Malmöhus län:

Malmö: N. Djurklou, b. Ryttmäst.
 " Aug. Hallström, vb. Brandl.
 Helsingborg: G. Braun, b. Löjtnant, L.
 " G. Gunnarsson, vb. Ingeniör.
 " E. Johansson, B-serg.
 Landskrona: L. Tell, b.
 Trelleborg: A. Jönsson, b. Kamrer.
 Ystad: F. Bergenstråhle, b. Ryttm.
 Svedala: J. E. Allard, b. Ingeniör.

Kristianstads län:

Kristianstad: H. Fogelklou, b. Löjtnant, L.
 Hesselholm: C. O. Gabrielson, b. Kapten.

Blekinge län:

Karskrona: A. von Schoultz, b. Kommendörkapten, L.
 Karlshamn: J. Charpentier, b. Löjtn.

Hallands län:

Halmstad: I. Modigh, b. Kapten, L.
 Kungsbacka: P. Landin, b. Handl.
 " Aug. Ekeblad, vb. Lärare.
 Värberg: O. Nordblom, b. Handl.

Göteborgs och Bohuslän:

Göteborg: E. Tegnér, b. Kapten, L.
 " G. Ekstedt, vb. Löjtnant.
 " E. Nicander, tj. f. v. b. Löjtnant
 Lysekil: E. Löfberg, b.
 Uddevalla: H. M:son Koch, b. Direktör.

Elfsborgs län:

Borås: V. Settergren, b. Grossh. L.
 " O. Ohlsson, 2:dre b. Ingeniör.
 " N. Sandvall, f. d. vb.
 Alingsås: A. Hedén, b. Köpman.
 " J. Möller, b. Byggmästare.
 Trollhättan: E. G. Rommel, b. Kommuningeniör.
 Ulricehamn: D. Helin, b. Kapten.
 " L. Engström, vb. Förestånd.
 Fritsla: R. Traneus, 1 b. Ingeniör.
 Tidaholm: P. J. Ek, b.

Skaraborgs län:

Mariestad: J. F. Norrlander, b. Löjtn., L.
 Hjo: J. Andersson, b. Frisör.
 Falköping: J. A. Ahlberg, b. Fanjunkare.
 Lidköping: A. Hjertén, b. Rådman.
 Sköfde: J. Björck, b. Stadsfiskal.

Kronobergs län:

Alfvesta: A. Johansson, b.
 Elmhult: E. Hörberg, b.

Jönköpings län:

Jönköping: N. C. Ohlson, b. Kapten, L.
Eksjö: A. Hultin, b. Kapten.
Hvetlanda: P. E. Pettersson, b. Trädg.-mäst.

Kalmar län:

Kalmar: R. Stridbeck, b. Kapten, L.
" J. A. Blomqvist, vb.
Borgholm: E. A. Bergström, b. Lärare.
Vimmerby: C. E. Karlberg, b. Fabrikör.
Oskarshamn: H. Ljungqvist, b. Stadsingeniör.
Gamleby: H. Hederstedt, b. Handlande.
Vestervik: V. Regnell, b. Ångbåtskomm.
Nybro: G. Andersson, b. Handlande.

Östergötlands län:

Linköping: K. von Feilitzen, b. Major.
Norrköping: R. Mossberg, b. L.
" R. J. Lundborg, vb.
Söderköping: E. Lindström, b. Juvelerare.
Mjölby: P. A. Rosén, b.
Åtvidaberg: E. Möller, b. Urmakare.

Södermanlands län:

Nyköping: K. A. Pettersson, b. L.
Eskilstuna: J. Pettersson, b.
Mariefred: A. A. Dahlbom, b.
Strängnäs: F. O. Lindström, vb.
Katrineholm: H. Grönkvist, b. Verkstadschef.

Örebro län:

Örebro: C. L. Fröding, b. Major L.
Askersund: K. B. Aman, b. Ingeniör.
Lindesberg: K. E. Sandberg, b. Stadsfiskal.
Nora: P. Olsson, b. Rådman.

Vermlands län:

Karlstad: J. P. Wendt, b. Major L.
" A. Nelson, vb. Stadsfiskal.
Kristinehamn: E. Holmberg, b.
Seffle: C. A. Bäckström, b. Poliskommiss.

Vestmanlands län:

Vesterås: C. G. Sjöqvist, b. L.
" A. Danielsson, vb. Fabrikör.
Sala: A. Åhman, b. Ingeniör.
" E. Bergström, vb.

Upsala län:

Upsala: A. P. Eriksson, b. L.
" E. Wallnerström, vb.
Enköping: A. Lindgren, b.

Gefleborgs län:

Gefle: O. von Malmberg, b. Major L.
" R. Reinecke, vb.
Hudiksvall: J. O. Wiklund, b.
Söderhamn: J. A. Söderberg, b.
Skutskär: R. Strand, b.

Kopparbergs län:

Hedemora: C. J. Carlson, b. Stadsingeniör.
Falun: G. Nordin, b. Kapten.
Avesta: E. H. Nyman, b. Ombudsman.
Mora: I. Persson, b. Polisupps.-man.
Ludvika: C. A. Widell, b. Verkmästare.

Jämtlands län:

Östersund: G. Geijer, b. Kapten L.
" E. Nordin, vb. Löjtnant
" S. Kleingardth, tj. b. Löjtnant.

Västernorrlands län:

Hernösand: N. Lindmark, b.
" J. Carmitz, vb.
Sollefteå: G. Clarin, b. Syssloman.
Sundsvall: G. Helligren, b. Kapten L.
Örnsköldsvik: F. Hagberg, b.

Norrbottnens län:

Luleå: U. Ullman, b. Kapten L.
Piteå: F. G. Berggren, b.

Gottlands län:

Visby: A. Zetterling, Kapten, L.
" J. Ödin, 2:dre b. Fabrikör.

Utomlands.

Danmark:

Aarhus: S. Böstrop, Brandassistent.

Finland:

Åbo: K. M. O. Nordenswan, b. Kapten.
Wasa: K. A. Arell, b.
Helsingfors: O. Ekman, vb.

Anm. De vid sammanträdet i Göteborg erhållna medlemsförteckningarna böra kompletteras i enlighet med ofvanstående äfvensom med i Tidskriften framdeles meddelade uppgifter angående tillkomst eller afgång.

Brandstadga för landsbygden.

Skånska Brandkårsförbundet har genom sin styrelse till Kungl. Maj:t ingätt med anhållan om utfärdandet af en brandstadga för landsbygden genom följande skriftvelse:

Till Konungen.

Saknaden af en brandstadga för landsbygden har sedan långa tider tillbaka, framför allt i vår tätast bebyggda provins, Skåne, gjort sig på flerahanda sätt kännbar, då det för befolkningen gällt att på ett nöjaktigt sätt ordna de förhållanden, som beröra dels skyddet mot eldfara, dels eldsläckningsväsendet.

Isynnerhet har bristen på några allmängiltiga föreskrifter angående brandsyn gjort sig gällande och ofantliga äro nog de värden, hvilka onödigtvis gå till spillo enbart på grund af saknaden af den nödvändiga kontroll, som består däruti, att alla fastigheterna i en tät befolkad landsbygd, likaväl som i städerna, till eldsäkerhetens fromma underkastas en sakkunnig syn en gång om året.

Visserligen innehålla i allmänhet reglementen för våra ömsesidiga brandstodsöreningar, att brandsyner skola årligen utföras af några delägare i föreningen inom i densamma försäkrade fastigheter, men då det, amin-

stone här i Skåne, inträffar, att, särskildt i stations- eller fabriksområden, fastigheter äro försäkrade i aktiebolag, som icke kunna ålägga sina försäkringstagare effektiv brandsyn, så kan det i ett samhälle inträffa, att under det en del fastigheter af sin brandstodsförening är underkastad en kontroll, som dock äfven den oftast är bristfällig, så äro andra därifrån alldeles befriade och således, från eldsäkerhetssynpunkt sedt, en fara för samhället. Brandsynerna å vår tätt bebyggda landsbygd bli sålunda mer eller mindre gagnlösa, äfven om de förträttades omsorgsfullt, hvilket nu ofta icke är fallet. Enda hjälpen torde vara, att hvar enda fastighet ärligen besiktigas och detta af kompetenta brandsyningsmän utsedda af någon kommunalmyndighet.

Att få ordnade eldsläckningsförhållanden till stånd på landsbygden försvåras likaledes i hög grad af, att det saknas lämpliga föreskrifter om brandväsendet för denna, där vi i jämförelse med andra kulturländer stå långt efter vår tid. Otaliga äro också de eldsvådor och stora de nationalekonomiska förluster, som här af blifva en följd. Landbefolkningen, i hvars gifna intresse det är att vara rustad mot elden, som ofta sköningslöst på några timmar tillintetgör, hvad årtionden åstadkommit genom ett idogt arbete, gör nog på sina ställen ansatser till att ordna sitt brandväsende, men i saknad af nödiga lagstadganden är det svårt att hålla intresset vid makt vid andra tillfällen, än då eldsolyckor hemsökt den.

Styrelsen för Skånska Brandkårsförbundet, som har till ändamål att särskildt arbeta för eldsläckningsväsendets höjande å Skånes landsbygd, erhöi å årsmötet den 27 Juni förra året i uppdrag att ingå till vederbörande myndighet med anhängan att en brandstadga för landsbygden måtte utfärdas. Detta uppdrag fullgör styrelsen så mycket hellre, som den är fullt öfvertygad om, att en sådan stadga är alldeles nödvändig, därest ordnade eldsläckningsförhållanden skola kunna komma till stånd, och vi i vårt land ej skola blifva allt för mycket efter å dessa områden.

På grund af hvad som här anförts, får styrelsen i underdanighet anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke de antydda svåra missförhållandena med allra snaraste skulle kunna afhjälpas genom utarbetandet af en brandstadga för landsbygden.

Underdanighet
För Skånska Brandkårsförbundet:

Styrelsen.

Om kinematografteatrar.

(Forts.)

Förutom dessa försök hafva många både brandchefer, filmfabrikanter och kemister gjort omfattande försök med films för att vinna ökad erfarenhet om dessas egenskaper och förhållande under olika inflytande. Af de mera intressanta uttalanden, som blifvit framställda, skall här i korthet redogöras för några iakttagelser gjorda af brandcheferna i Kiel och Hannover.

Brandchefen i Kiel, Branddirektor Friherre von Moltke har sammanfattat en del erfarenheter om films sålunda:

Dekomponering och antändning af celluloidfilms inträda vid en temperatur af 110° C. Att temperaturen, vid hvilken dekomponering börjar, ligger öfver 100° C., bevisas deraf, att om man nedsticker en i ett proför innesluten films i kokande vatten äfven för längre tidrymd, så undergår filmen ingen förändring. Vid dekomponeringen utvecklas stora mängder salpetersyrliga ångor, hvilka antändas, då de komma i beröring med bar eld. Ångorna brinna med gul låga, men utveckla föga värme. Man kan icke släcka en c:a 150 meter lång, tätt rullad films, som brunnit i 15 sek., genom att använda fuktiga dukar eller genom att slå en spann vatten öfver den. I gynnsammaste fall slocknar elden, men filmens dekomponering upphör icke, och stora mängder salpetersyrliga ångor bildas, och dessa äro som bekant skadliga för den menliga organismen. Dessutom antändes dessa ångor i beröring med bar eld.

Beträffande temperaturer vid projektionsapparaterna gjorde Moltke följande iakttagelser:

En termometer, placerad vid filmfönstret, utsattes för ljusknippet från en baglampan om 27 ampère och 220 volt. Efter 1 min. visade termometern en temperatur af 60° C., efter 2 min. 100° C. Insattes mellan ljuskälla och objektiv en kylapparat med 10 % alunlösning aflästes vid en rumsternometer af 20° C. efter 1 min. en temperatur af 24° C. och efter 2 min. 27° C.

Films, hvilka utan skydd utsättas för ljusstrålar från baglampan af 25 ampère och 220 volt, antändas efter 8 å 9 sek.; vid en strömförbrukning af 27 ampère och 220 volt efter 7 sek. Antändningen sker alltid i filmens mörkaste delar, ty filmens förmåga att genomsläppa värme är icke stor, och de mörka delarne binda värmestrålarne.

Brandchefen i Hannover, Branddirektör Effenberger, har gjort synnerligen intressanta och omfattande försök med films och därunder konstaterat, att, under det fritt brinnande films absolut icke visa tendens till explosion, äro ångorna och gaserna, som bildas vid dekomponering, ytterst explosiva, när de blandas med luft, och ligger explosiongränsen för celluloidgaser mellan 9—40 %.

Efter denna redogörelse för celluloidfilms egenskaper och förhållande under olika yttre omständigheter, skall jag söka påvisa de faror, som en brand å en kinematografteater kunna medföra, samt de sätt, på hvilka lämpliga säkerhetsåtgärder böra vidtagas för att dels förebygga utbrottet af eld, dels ock förhindra en utbruten eld att medföra katastrofer af allvarigare natur.

De faror, som en brand å en kinematografteater kunna medföra, äro eld, rök och gasbildning samt panik.

En brand å dessa teatrar uppstår ju som regel i apparatrummet och oftast af följande orsaker: att belysningsanläggningen direkt eller indirekt antänder filmen exempelvis genom lensens i apparaten brännkraft, genom daliga eller felaktigt anbragta motståndsanordningar för den elektriska strömmen, genom vardslöshet vid kolning af den elektriska baglampan, genom kortslutning i de elektriska ledningarna m. fl., äfven kan ju eld uppstå genom oförsigtigt handhafvande af ljus och eld i apparatrummet. Af dessa orsaker torde den förstnämnda vara den allmännast förekommande.

Emellertid torde en filmbrand, elden i och för sig icke vara det farligaste, utan detta är röken. Effenberger säger i sin förtjenstfulla utredning: att den, som en gång sett dessa ogenomträngliga gulbruna ångor,

hvilka under vissa förhållanden utvecklas från en enda liten filmbit, och den, som har försökt att inandas blott en minimal portion af denna vederstyggligt luktande, giftiga, gas, den måste medgifva, att häri ligger just huvudfaran. Om redan känslan af, att eld utbrutit i lokalen, kan framkalla oro och mången gång besinningslös skräck bland de besökande, så skall uppträdandet af dessa giftiga gaser på ett helt annat sätt verka panikingivande på publiken, ty de verka icke endast moraliskt utan äfven fysiskt deprimerande. De inhölja allt i sin ogenomträngliga slöja — och katastrofer äro oundvikliga.

Faran för panik borde enligt ofvanstående först då föreligga, när dessa giftiga gaser börja göra sig märkbara, ty en brand af en eller flera films kan vid god konstruktion och godt läge på apparatrummet aldeles icke innebära fara för publiken.

Om allmänheten på lämpligt sätt underrättas eller beläres om detta faktum, så torde en panik vid en filmbrand utan rökutveckling knappast vara att befara. Däremot skall alltid uppträdandet af gaser och rök i salongen utöfva sitt inflytande i panikingivande riktning. Ja till och med under förutsättning af sådan konstruktion af apparatrummet, som ej tillåter rök eller gas att uttränga i salongen, så är dock grunden till en panik icke utesluten, alldenstund möjlighet alltid finnes för en explosion af celluloidgaser vid blandning med luft. Och skulle en sådan inträffa, så kommer den helt säkert att framkalla panik, långt värre än hvad eld och rök kunna göra.

(Forts.)

Brandväsendet i Engelholm.

Fran den 1 Januari 1910 är brandväsendet i Engelholm fullständigt omlagadt. Förut nöjde man sig med de gamla förhållandena: gammalmodig attiralj, en svårhandterlig, värnpliktig brandkår (hvar och en i staden boende man i åldern 18—60 är var skyldig att vara med) samt en om möjligt ännu sämre frivillig brandkår.

Under många år har man gått och väntat på att staden skulle få vattenledning; i annat fall hade nog brandväsendet för länge sedan varit förbättradt. Men när nu vattenledningen under förra året äntligen blef färdig, så befanns den vara öfver alla förväntningar både med hänsyn till vattnets beskaffenhet och vattenmängd samt tryck.

I Dec. 1908 ingaf därför brandchefen Magnus Dahlström till Stadsfullmäktige förslag om brandväsendets omläggning samt föreslog, att en kommitté skulle tillsättas, som finge i uppdrag att pröfva förslaget, underhandla med Skånska Brandförsäkringsnärningen om möjliga anslag samt utarbeta ny brandordning för staden. Stadsfullmäktige tillsatte en kommitté, bestående af Majoren F. Persson, Ingenjören S. Sandström, Disponenten H. Rosander, Byggmästaren O. E. Stéen samt Brandchefen. Kommittén företog några smärre förändringar i förslaget, hvarefter Stadsfullmäktige antogo detsamma vid aprilsammanträdet 1909 samt beviljade samtidigt medel till ny materiel samt till anläggning af brandtelegraf.

Nu är förslaget genomfördt, och staden har en fast aflönad brandkår, bestående utom brandchef och vice brandchef af 8 ordinarie och 2 extra brandsoldater. Dessa äro utrustade med kask, uniformsblus, bälte med hake samt bila. Brandkåren är rekryterad med hand-

verkare och andra lämpliga personer, som ha stadigt arbete på samma ställe. De sammankallas genom en allarmringledning. En brandtelegraf är anlagd med 6 brandskåp och central vid poliskonkoret, så att den kan tillses af de vakthafvande poliskonstaplarna. Denna brandtelegraf är sammankopplad med allarmringledningen och så inrättad, att, då det slås alarm från något brandskåp, alarmeras å poliskonkoret, hos cheferna samt alla brandsoldaterna så länge, till det afstänges a centralen af vakthafvande poliskonstapeln. Denne afläser äfven i ett klaffskåp, från hvilket brandskåp, det alarmerades, hvilket han har att kungöra för de anländande brandsoldaterna dels genom muntliga tillsägelser, dels genom att utanför poliskonkoret upphänga numret, hvilket ses af de förbiskyndande brandsoldaterna på deras väg till spruthuset. Brandtelegrafen, som är uppsatt af en firma i staden, är levererad af firmen Mix & Genest. Den fungerar förträffligt.

Utom den fasta brandkåren är äfven en med kontrakt antagen aflönad reservkår å 20 man uppsatt. Denna sammankallas genom horns signaler, och signalblåsaren har liksom den fasta brandkårens alarmklocka, och han skall komma tillstädes vid alla tillfällen, då brandkåren alarmeras, för att vara till hands att sammankalla reservkåren, om så skulle behövas. Fasta brandkåren öfvas minst 25 gånger och reservkåren minst 3 gånger årligen. De ordinarie brandsoldaterna ha 60 kr. om året i fast lön samt 2 kr. för hvardera af 25 öfningar, i allt 110 kr., och de extra ha jämnt hälften så mycket. Reservsoldaterna ha 2 kr. för hvarje öfning.

Vattenledningsnätet är så utbreddt, och trycket är så starkt, att något annat sätt för beredande af vattentillgång än genom brandposterna för närvarande ej behöfs. 4 strålar kunna vara i gång samtidigt med stor effektivitet.

Fasta brandkårens utryckningsredskap bestå af 2 slangkärror med lösa rullar, 75 m. slang på hvarje rulle, samt en mekanisk stege af sundsvallstyp 15 m. hög. Den ena slangkärran står i spruthuset, som är beläget i södra delen af staden, och den andra är stationerad i norra delen af staden. Reservkårens redskap är en stor slangkärra, en kärra med brandsegel och en kärra med stegar m. m. I allt ha anskaffats 500 m. 65 mm. linneslang, 400 m. Jonsered linneslang och 100 m. Kuntzes hampslang med linnekant. Rekordkopplingar användas. 2 strålrör med vanligt revolvermunstycke och 2 med revolvermunstycke och trappmunstycke haiva inköpts.

Det gamla uppförningsverket står kvar, ifall eldsvåda i stadens närhet skulle uppstå; likaså stå kvar båda handkraftssprutorna. Den ena är försedd med anspann och placerad å Ängavången hos en landtbrukare, som har skyldighet att med häst forsla sprutan till eldsvåda utom staden.

Engelholms stad har fått vänta länge på omläggning af sitt brandväsende, men, då det en gång omorganiserades, så blef det efter stadens förhållanden synnerligen godt, och, då det den 8 sistsidne Januari afstyndes af brandchefen i Helsingborg, löjtnanten G. Braun, samt ingenjören N. Östrand därstädes, uttalade dessa de amplaste vitsord.

Fran Skånska Brandförsäkringsnärningen i Lund kommer staden att få bidrag till uppsättande af brandtelegrafen med en summa ej öfverstigande 1,800 kr. Summan är ännu ej bestämd. För underhall af brandkåren är staden tillerkänd ett årligt anslag af 1,800 kronor.

M. D.

Studieresor.

På studieresa i Sverige har vice Brandchefen i Helsingfors, Brandmästare Oscar Ekman, befunnit sig under den gångna månaden. Brandmästare Ekman är ordförande i Allmänna Brandkårförbundet i Finland samt redaktör för den finska facktidskriften "Brandluren" och har genom dessa befattningar nedlagt ett nitiskt och förtjenstfullt arbete för brandväsendets höjande och fullkomnande i Finland. Under vistelsen i Sverige besökte Herr Ekman: Malmö, Landskrona, Helsingborg, Göteborg och Stockholm. I Göteborg öfvervar han, såsom annorstädes i Tidskriften omtalats, Svenska Brandchefsföreningens årsammansamling.

Brandchefen i Åbo, Brandmästaren, Kapten K. Nordenswan, deltog och i Svenska Brandchefsföreningens årsammansamling i Göteborg samt reste derifrån vidare öfver Köpenhamn till Hamburg för att förstärkes studera den nya automobil-brandstationen, i och för ev. införande af automobiler vid Åbo Brandverk.

Brandväsendet i Athén.

Efter kungliga slottets i Athén brand, hvilken i korthet beskrefs i tidskriftns 2 häfte, satte redaktionen sig i förbindelse med svenska generalkonsulatet i Pireus för att erhålla en del upplysningar angående eldsläckningsväsendet i Athén. Genom älskvärdt tillmötesgående från svenske generalkonsuln Nicolas Axelos kunna vi här lämna några uppgifter rörande dels brandkåren, dels eldsvådan i slottet.

Athén har ett innevånare-antal af ca 100,000. Brandkåren består af 138 man, af hvilka en del äro i aktiv tjänst, en del i reservtjänst. Brandsoldaterna utväljas bland de värnpliktige och utbildas derefter särskildt för brandkärstjänst.

De i aktiv tjänst varande hafva sin särskilda station i närheten af kungl. slottet, de i reservtjänst varande äro på arméens kaserner.

Brandkåren disponerar bland annat öfver tvenne ångsprutor, hvilka med hästar framföres till eldstället. De äro af engelskt fabrikat Merry Weather Steam Fire Engine och hafva en kapacitet på resp. 1,363 och 1,022 minutlitrer.

Brandchef i Athén är Kaptenen vid arméens ingenjörkår Negrepointis, hvilken hade förtjensten af, att den svåra slottsbranden släcktes, innan den hann att förstöra hela slottet.

Slottet består af ett midtparti samt tvenne flyglar, hvilka genom ljusgårdar äro skiljda från midtpartiet.

Vid branden blif brandkåren alarmerad pr. telefon, men först då rök observerades uttränga genom slottstaket. Elden hade då antagligen härjat länge inom slottet, men ej blifvit observerad, enär den kungliga familjen var bortrest och tjänarskapet på grund af den grekiska julhelgen vistades i sina hem i staden. Elden har antagligen under flere dagar ostörd fått sprida sig inom slottet, innan den upptäcktes.

När brandkåren anlände, stod hela midtpartiet af slottet i brand, och takstolarne, som voro af oskyddadt trä, instörtade snart. Kort derpå instörtade äfven bjelklagren i den stora balsalen, och elden fick nu ett så stort omfång, att man började misströsta om att kunna rädda slottet från total förstörelse.

Brandkåren, som anlände kl. vid 11-tiden på aftonen grekiska julaftonen, insåg genast, att den ensam ej kunde utträtta något, hvarför ytterligare hjälp behöfdes. Från Athéns hamnstad Pireus tillkallades pr. telefon dess brandkår, vidare matrosor från de i Pireus liggande grekiska krigsfartygen, dessutom en afdelning ryska och engelska matrosor från de Phaleron (badort nära Pireus) liggande fartygen.

Släckningen bedrefs på följande sätt: man började på lämpligt afstånd från eldhärden att genomhugga alla golfbjelkar och samtidigt täcktes alla golf af ett tjockt lager jord, hemtadt från slottsträdgården. Detta jordlager vattendränktes oupphörligt.

Det oaktadt spred sig elden under natten och juldagen, och först mot juldagens afton kunde man anse elden begränsad. Släckningsarbetena pågingo oafbrutet till annandagens afton. Eftersläckningen varade i flere dagar.

Af elden härjades hela midtpartiet. Deremot blefvo de båda flyglarne så godt som oskadade.

Då slottet, som bekant var oförsäkradt, lider grekiska staten en förlust på c:a 2 mill. frcs, kungafamiljens möbler voro deremot försäkrade i ett utländskt bolag, hvilket utbetalade en ersättning på 500,000 frcs.

En följd af branden blef, att brandkåren nu håller på att omorganiseras.

Blif medlem af Svenska Brandchefsföreningen!

Anmälan bör göras snarast till Föreningens Sekreterare, Brandchefen, Kapten R. Stridbeck, Kalmar.

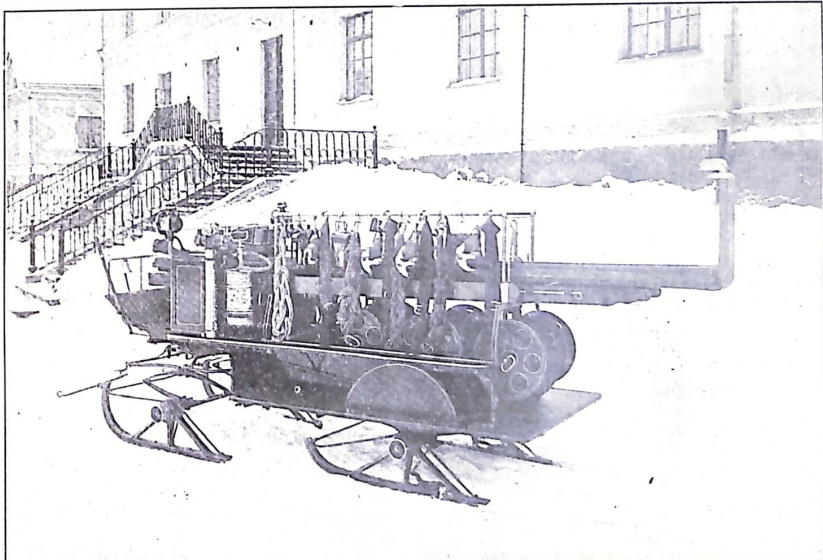
Redskapsvagn

tillverkad vid Sundsvalls brandkårs verkstad af E. V. Fromell. Vagnen, som hufvudsakligen är afsedd för våra medelstora städer, där 2 hästar i allmänhet disponeras, är belastad med 3 st. slangrullar rymmande tillsammans 400 m. slang. Dessa rullar, som utgöra största belastningen, äro *låg*t förlagda, den yttersta i ett par krokur, hvarigenom slangutläggning medels körning kan äga rum, hvarefter öfriga rullar på jernskenor intaga samma plats. Framför rullarna finnes rymlig låda för diverse redskap såsom rökskyddsapparat o. d. Kuskbocken består af ett skåp med dörr å båda sidor. I detta skåp ligger språngseget åtkomligt från *båda* sidor och däröfver mindre fack för handlykter, måttband, småverktyg m. m. Framför kuskbocken finnes en samaritlåda. Öfver slangrullarna ligga bakifrån inskjutna 1 utdragsstege i 3 längder samt däröfver 3 hakstegar af lätt konstruktion. Stegarna inskjutas genom kuskbocken och uppåras af ett stativ, som samtidigt tjänar till upphängande af såväl diverse redskap, lykter m. m., som äfven manskapets personliga utredning, hvilka sålunda ej vid utryckning behöfver hämtas från väggfasta krokur. På hvardera sidan af kuskbocken står ett brandposthufvud samt assurancespruta och pytsar (flera i hvarandra) eller kemisk eldsläckare. Sitplats finnes för 4 man å hvardera sidan samt 2 på kuskbocken.

På begäran förses vagnen med rundtömgående fotsteg och helt hjulskydd. Vagnens tyngd är, belastad, utom manskap, omkr. 1,100 kg. Broms anbringas för såväl hjul som medar.

Faluns Brandkårs redskapsvagn.

Karlstads Brandkårs redskapsvagn.

Anmärkningsvärda eldsvådor.

Helsingborg.

Sedan ett par år tillbaka infördes på Skånska Petroleum-aktiebolagets initiativ hos de flesta af bolagets återförsäljare plåtcisterner till förvaring af petroleum i stället för de hittills brukliga fotogenfaten af trä. Cisternerna placerades i källare under försäljningslokalerna, och från cisternerna leddes påfyllningsrör ut till mot gatan vettande fönster. I denna ändra voro rören försedda med lock, hvilka låstes. I taket på cisternen anbringades ett hål c:a 4 m/m i diameter att tjena till aflopp för luft vid påfyllning. Cisternerna rymma i allmänhet c:a 200—400 l. De påfyllas från gatutankvagnar.

Att en dylik anordning ur brandteknisk synpunkt skall vara mera betryggande än det gamla systemet med träfat, torde anses för gifvet. Dock torde äfven en viss försigtighet vid handterandet af dylik anläggning vara af nöden, såsom af nedanstående framgår:

Torsdagen den 3 Februari 1910 kl. 3,15 e. m. alarmerades brandkåren och utryckte till en försäljningslokal för petroleum, i hvilken eld utbrutit. Vid brandkårens ankomst var elden släckt genom påkastad sand. Genom på brandstället och sedermera genom polisförhör vunnit utredning är att angående eldens uppkomst följande anmärka:

I ifrågavarande källare finnas tvenne fotogencisterner af järnplåt, den ena rymmande 200 l. och afsedd för standardolja, den andra rymmande 400 l. och afsedd för kristalolja.

I taket på hvardera cisternen finnes en i vanliga fall med propp tilltäppt öppning af c:a 4 m/m genomskärning, för att lämna aflopp för luften vid tankens påfyllande, vid hvilket tillfälle proppen naturligtvis borttages.

Tanken för standardolja var under påfyllning, och den ofvan omtalade 4 m/m:s proppen var borttagen. En springpojke skickades ned i källaren för att hemta några varor, som der förvarades. För att lysa sig i källaren medförde han en vanlig fotogenlampa och placerade denna på den under fyllning varande tanken.

En stund efter det pojken gått ned i källaren, märkte de i butiken varande ett blåaktigt ganska starkt ljussken utanför butiksönstret. Principalen skyndade ned i källaren och såg der, att lågan kom från öppningen i cisternens tak. Han kastade sand öfver och kväfde elden.

Undersökningen fastslog, att tanken ej varit så full, att oljan runnit öfver och ut genom öppningen på taket.

Polisrapporten öfversändes till Brandchefen "för kändedom och inkommande med förslag till de åtgärder, som på grund af hvad under utredningen framkommit, kunna påkallas." I ett tilläg till resolution framställde Poliskammaren följande fråga: "Är det männe lämpligt, att, såsom nu sker, påfyllning af fotogencisternerna inom hus eger rum från gatan?"

För fullt sakkunnigt utlåtande i frågan tillskref Brandchefen Professor A. Werner Cronquist i Stockholm och anhöll om hans utlåtande. Professor Cronquists svar blef följande:

"Jag antager, att hvarken källarlokalens temperatur, ej heller värmegraden i cisternen eller i den deri in-pumpade fotogenen på långt när uppnådde gränsen för fotogens hänförande till eldfarlig vätska af första klass eller 2¹⁰ C., samt att cisternen ej på något sätt upphettades, innan antändning af utrusande gaser egde rum. Vid sådant förhållande, och om ej andra än i handlingarna uppgifna omständigheter tillkommit, kan jag endast tänka tvenne anledningar till eldsvådetill-

budet, antingen har den olja, som befanns i cisternen mycket låg flammningspunkt, så att utrusande gas tändes af den på cisternen placerade lampan, eller och har den från gatan inhällda fotogenen tillflutit cisternen mycket hastigt, föranledt af rymligt eller högt ledningsrör eller af bådadera; härigenom har i cisternen ofvan fotogenytan befintlig luft komprimerats och med häftighet utrusat ur 4 m/m:s-hålet medryckande fotogen, som i fint fördelat tillstånd kastats mot lampan, dervid blifvit antänd och föranledt den blå lågan. Jag lutar mycket starkt åt den sistnämnda uppfattningen. Men för att få större visshet härom telegraferade jag efter skrifvelsens ingående och anhöll om två profs uttagande från cisternen: Jag hemställer, att af dessa det ena för undersökning sändes till någon kontrollant för undersökning af eldfarliga vätskor (t. ex. Lyttkens i Halmstad) med anhållan, att flammningstemperaturen må bestämmas, äfven om den ligger under 21°, och det andra profvet kvarhålls som reservprof.

Blir resultatet, att ändrbara gaser utvecklas vid temperatur lägre än den vid eldvådetillbudet i källaren härskande, så är det första alternativet min åsigt, eljest det andra."

En undersökning af det slag, som Prof. Cronquist föreslår, ansågs öfverflödig, då temperaturen vid eldsvådetillbudet var c:a + 3° i källaren. Oljan kan vid denna temperatur ej hafva afgifvit antändbar ånga, utan måste alltså det af professor angifna första alternativet antagas hafva förorsakat utbrottet af eld.

I skrifvelse till Poliskammaren föreslår Brandchefen, att från den omtalade 4 m/m:s öppningen ledes ett rör af samma diameter som påtappningsröret och utmynnade vid detta åt gatan, samt att mynningen förses med lock att låsa, såsom fallet är med påtappningsröret.

Som svar å frågan i tilläget till Poliskammarens resolution anför Brandchefen, att de anordningar, som vidtagits af Skånska Petroleum-bolaget för fotogens aftappande från gatutankvagnar till försäljningscisternerna, äro desamma, som numera finnas anbefallda i Tyeklad genom inrikesministeriell skrifvelse af den 9 December 1908 N:o 24950. (Införd i Feuerpolizei, Band XI, 1909 n:r 2 sid. 18—19.) Någon anledning till ändring härutinnan synes alltså icke vara erforderlig.

G. B.

Om byggnadsstadgeförslaget.

Teknologföreningens husbyggnadssektion om byggnadsstadgeförslaget.

Svenska teknologföreningens afdelning för husbyggnadskonst har nu till K. M:t afgifvit infordradt yttrande öfver det uppgjorda förslaget till ny byggnadsstadga för riket.

Den för granskning af förslaget tillsatta komitén anser detsamma innefatta flera för städernas planläggande och bebyggande synnerligen viktiga och välbetänkta bestämmelser. Såsom sådana kunna anses en del stadganden, som åsyfta att befrämja egnahemsbyggnandet inom städer och större samhällen, att vid stadsplaners uppgörande lämpliga tomter skola afsättas för offent-

liga byggnader — att nya gator icke med nödvändighet, såsom nu, behöfva gifvas så stor bredd som 18 eller undantagsvis 12 meter o. s. v.

Förslaget att uppdelade samhällena i flera grupper med en för hvarje grupp gällande maximihöjd för byggnader och ett i öfverensstämmelse därmed begränsadt antal våningar har af arkitektföreningen kraftigt understruktis, och föreningen har också föreslagit åtskilliga tilläggsbestämmelser för att än mera understöjda sträfvandet att åt våra stadssamhällen bevara något af deras säregna prägel.

Bland bestämmelserna i det utarbetade förslaget är att anteckna rätten att under vissa förutsättningar fördela det lagstads-gårdsrummet på två eller flera gårdar, rätten för tomtägare inom samma kvarter att bilda gemensamhetsgård, hvarigenom de olämpliga gårdshusen motarbetas, och betydligt mindre gård för hvarje tomt kan medgifvas, än eljest är föreskrivet m. fl. stadganden i syfte att befrämja ett sundt och ändamålsenligt byggnadssätt. Till dessa stadganden har arkitektföreningen velat foga vissa bestämmelser, åsyftande dels att än ytterligare underlätta bildandet af sådana gemensamma gårdar inom bostadskvarteren, dels att tillförsäkra dessa gårdar tillräcklig bredd i förhållande till kringliggande byggnaders höjd.

I stadgeförslaget medgifves beträffande hushöjd och våningars antal, vindens fulla utnyttjande och detta för Stockholms och öfriga till samma grupp hörande städer till bostadsvåningar. Denna bestämmelse, som från flera håll, exempelvis från Stockholms stadsfullmäktige, rönt motstånd, förordas af arkitektföreningen.

Beträffande den tillåtna hushöjden föreslår arkitektföreningen i regel en reduktion från 22 meter, som föreslagits af komitén, till 20 meter, då sistnämnda mått bättre anses öfverensstämma med det medgifna våningsantalet. Arkitekterna påyrka införande af bestämmelser, som möjliggöra uppförandet af vissa slag af byggnader till afsevärd större höjd än den nyssnämnda, s. k. skyskrapor.

Beträffande frågan om lagstads-gårdsskydd för byggnadsverk af större historiskt eller konstnärligt värde och förbud i vissa fall mot byggnadsföretag i grannskapet af en sådan byggnad anser arkitektföreningen i likhet med komitén, att ett stadgande i detta syfte bör införas, men påvisar samtidigt nödvändigheten af, att den enskildes rätt skyddas, och att garantier ävågarbringas för ett fullt sakkunnigt bedömande.

I öfrigt framställes en hel del smärre anmärkningar mot stadgeförslaget jämte åtskilliga förslag till förändringar och tillägg.

Stockholms byggnadsförening och förslaget till ny byggnadsstadga.

Stockholms byggnadsförening har uttalat sig angående det förslag till byggnadsstadga för riket, som blifvit uppgjort af den af K. M:t tillsatta komitén och nu till K. M:t öfverlemnadt detta.

I skrifvelsen framhålles bl. a., att byggnadsordning må kunna innehålla undantag från byggnadsstadga eller bestämmelse, som rör stadsplan och tomtindelning, men skall i hvad det rör sådana undantag underställas K. M:s pröfning. Komitén har i den knapphändiga instruktionen för byggnadsnämnden försvagadt det initiativ, som i gällande stadgas paragraf 6 tilldelas bygg-

nadsnämnd i afseende å stadsplanens förbättrande och tomtregleringars ändamålsenliga verkställande. Med anledning häraf föreslås, att egna synnerlig uppmärksamhet däråt, att i afseende å stadsplanen vidtaga alla de förbättringar, som lämpligen kunna vidtagas; att öfvervaka att tomtregleringar blifva ändamålsenligt verkställda. I bestämmelsen om byggnadsnämndens sammansättning föreslås följande: att nämnden skall bestå af minst tre ledamöter. Det finnes så mycket mindre anledning till antalets begränsning till 5, som byggnadsnämndens uppdelning i två afdelningar, då ej gärna är tänkbar, allra minst med bibehållande af nödig lagkunskap och sakkunnighet å båda afdelningarna. Beträffande åldersgräns för ledamotskap i byggnadsnämnd är det olämpligt, att sätta denna endast å ena hållet, utan föreslås en åldersgräns äfven å det andra, hvilken icke bör sättas högre än 65 år.

Förslagens uppställning synes i nödigt hög grad afvika från gällande stadga, som i par. 12 i mer öfverskådlig form sammanför en del af fordringarna på en stadsplan. Det synes lämpligare, att så vidt möjligt sammanföra alla dessa i en paragraf i stället för att som förslaget upptaga dem i flera paragrafer. Det föreslås därför, att i första paragrafen i kap. 11 upptagas bestämmelserna om, hur en stadsplan skall vara uppgjord, hvilka bestämmelser i förslaget äro splittrade i par. 10, 11, 12, 13, 14. Dessa moment böra sammanfattade få följande lydelse: Gatorna böra, där det finnes möjligt, förses med planteringar. Dylrika planterade gator böra så tätt som möjligt afskåra de gator, som sakna planteringar. Planteringar böra äfven anordnas inom större kvarter äfvensom i form af planterade förgårdar, och mark för dylrika i stadsplanen upptagas. Äfven andra planteringar skola anordnas så ymnigt som möjligt. Öfentliga lek- och idrottsplatser skola anordnas i skilda stadsdelar och företrädesvis i förbindelse med planteringar. Dessa planteringar, idrotts- och lekplatser skola hållas i värdadt skick och få ej till andra ändamål användas.

Beträffande förslaget om tomtindelning anser föreningen, att man bör låta det anstå med tomtindelning i viss utsträckning och icke utföra detta i ett sammanhang. Dessutom kan ju förekomma, att större eller mindre delar af kvarter icke äro äisdedda till bebyggande.

I den viktiga frågan om tomters bebyggande har föreningen en hel del tillägg och ändringar att föreslå. Så framhålles vikten af, att ansökan endast må afse att utröna, om byggnadsföretag får å tomt utföras eller hinder möter af annan art, än hvad byggnadsföretagets beskaffenhet vidkommer, och behöfver ansökan då endast åtföljas af bevis, att sökanden förfogar öfver den tomt, hvarom fråga är.

Beträffande den tid, inom hvilken byggnadsnämndens beslut skall vara meddeladt, framhålles, att då ansökan om byggnadslof i den ordning, som i par. 28 mom. 1 säges, till byggnadsnämnden inkommit, det åligger nämnden, att senast 60 dagar efter inlemningsdagen meddela svar å densamma genom resolution, som i händelse af bifall skall innehålla de särskilda föreskrifter rörande byggnadsarbetet, som nämnden kan anse nödiga och i händelse af åislag tydligen angifva alla de skäl, som föranledt åislaget.

Föreskriften, att viss del af tomt skall lemnas obebyggd för erhållande af dager och frisk luft, lider uppenbart af en betänklig brist, i det att den obebyggda delen af tomt icke ställes i något förhållande till, i hvilken grad den bebyggda delen är bebyggd. Därför borde den bestämmelsen inflikas, att fönster

till sådant rum, där människor icke endast tillfälligtvis vistas, skall tillföras ett fritt ljusknippe af minst den storlek, att det begränsas af tvenne vertikala plan i minst 60 graders vinkel mot hvarandra och utgående från skärningen mellan fönsteröppningens mittlinje och fasadlinjen samt tvenne plan i half rät vinkel mot horisontalplanet, det ena genom den fria dageröppningens öfverkant, det andra genom golflinjens skärning med fasadlinjen. Men utom dessa bestämmelser kräves uppenbarligen äfven, att den fria genomsläppningsytan skall vara minst $\frac{1}{8}$ af rummets golfyta och mätas i den projektion, som är vinkelrät mot det sålunda bestämda ljusknippets vertikala tudelningsplan.

Da det är önskvärdt att främja användandet af brandfria takresningar, vore en bestämmelse med detta syfte lämplig och föreslås, att vindsvånings golf icke får ligga lägre än fasadmurens medelhöjd, såvida ej denna vånings bärande konstruktioner och yttre begränsning samt yttertakets i dess helhet göras af brandfritt material.

Öfverståthållare-ämbetets utlåtande öfver byggnadsstadgeförslaget.

Det af särskilda kommitterade framlagda förslaget till byggnadsstadga för rikets städer har mötts af en besk kritik i öfverståthållareämbetet, som i sitt yttrande öfver förslaget bl. a. framhållit, att flera af de förordade bestämmelserna innebära oberättigadt ingrepp i den enskildes rätt, och att andra punkter stå i strid mot hvarandra.

Notiser från eget land.

Stockholm.

Slottets uppvärmning. Man har inom hofförvaltningen länge funderat på att inom slottet anordna mera moderna och ur elfdaresynpunkt tryggare uppvärmningsanordningar än de äldriga öppna spisarna och kakelugnarna. Främst är det gifvetvis den ekonomiska frågan, som härvid gjort sig gällande. Med de höga vedpriserna ha kostnaderna för slottets uppvärmning alltmert stegrats — de höga arbetspriserna ha säkerligen också bidragit att öka utgifterna för vedens sågning och uppbarning i slottssalarna. Så har man därtill af de stora slottsbranderna i Danmark — Christiansborg — och nu senast i Aten fått allvarliga erinringar om det gamla kakelugnsystemets faror för det stolta Tessinska byggnadsverket och dess dyrbara samlingar.

På uppdrag af hofförvaltningen har ingenjör Hugo Theorell efter en utländsk studieresa, hvarunder bl. a. anläggningarna vid slotten i Berlin och Dresden besetts, uppgjort ett förslag till införande af värmeledning för hela slottet, ett projekt, som, därest det skall utföras i sin helhet, kommer att gå löst på en summa af omkring 300,000 kr.

Den farliga brandgafveln vid Lilljansplan. Till byggnadsnämnden inkom som bekant en polisrapport, hvori påpekades, att vid den eldsvåda, som den 17 Jan. på morgonen uppstod i huset n:r 6 vid Lilljansplan, en myckenhet rök inträngt genom brandmuren till en del lägenheter i det bredvidliggande huset, n:r 4 Lilljansplan, därvid särskildt en lägenhet blifvit svårt hemsökt af röken. Byggnadsnämnden har efter verk-

ställd besiktning på platsen, därvid visat sig, att brandgafveln på sina ställen endast hade en half stens tjocklek, förständigt ägarinnan af egendomen n:r 4 att inom viss tid låta tillmura brandgafveln mellan de båda egenomarna, så att den öfverallt erhåller från brandsäkerhetssynpunkt sedt tillräcklig tjocklek.

Enskedestadens utvidgning. Det af landtegendomsnämnden i Juni månad förra året framlagda förslaget till ny stadsplan på Enskede öster om Södra begravningsplatsen möttes af invändningar i stadsplanekommisionen, hvars yttrande införades af beredningsutskottet. Under hand har emellertid ett samarbete i frågan ägt rum mellan kommissionen och nämnden, som resulterat i ett nu framlagdt omarbetadt förslag. Nämnden framhåller, att de för de båda första Enskedeområdena gällande bestämmelserna lämnat en afsevärd möjlighet att pröva sig fram vid områdenas bebyggande. Det har äfven visat sig, att en sådan möjlighet varit synnerligen lämplig, då ju ännu mycket ringa erfarenhet föreligger angående kommunala trädgårdsstäders anordnande hos oss. Det har under exploateringen visat sig, att intresset för att bygga egna, kopplade bostäder hos oss knappast alls förefinnes och att de ekonomiska fördelar, man häraf tänkt vinna, ej alls motvägas af de höga kostnaderna för en bostad om 3 rum och kök. Ett frångående af detta byggnads sätt och öfvergång till öppet eller halföppet har därför i stor utsträckning måst äga rum.

Emellertid har nämnden i sitt förslag till byggnadsbestämmelser icke helt uteslutit det kopplade byggnads sättet.

I fråga om byggnadshöjden har nämnden föreslagit, att vid 10 meter breda eller smalare gator få uppföras byggnader med endast en våning och inredd vind eller två våningar och oinredd vind. Vid de 20 meter breda gatorna skulle en våning högre byggnader kunna byggas.

Göteborg.

Lundby vattenledning. Sedan de stora ledningsrören under älfven utlagts, kommer inkopplingsarbetet med hufvudledningarna att med skyndsamt bedrivas. Man hoppas, att Lundby vid midsommartiden skall komma att få sitt vatten från Göteborgs vattenledning.

Carlskrona.

Brandchefen hade gjort framställning om erhållande af bostadsvåning eller däremot svarande ersättning. Stadsfullmäktige hafva lemnat framställningen utau afseende.

Notiser från utlandet.

Köpenhamn.

Kultusministeriet har gillande öfversändt till Köpenhamns magistrat en från Styrelsen för Dansk Folkmuseum inkommen ansökan, att Köpenhamns brandkår skulle vid ev. brand inom museets triluftsafdelning och landbruksmuseum vid Lyngby biträda vid släckningsarbetet. Magistraten föreslår nu stadsfullmäktige att bifalla den gjorda framställningen, hvarigenom museet skulle komma att ställas lika med de utanför hufvudstaden belägna kungliga slotten, till hvilka brandkåren alltid uttrycker i händelse af eldfara. Brandchefen föreslår en försöksutryckning, innan bestämmelsen träder i kraft.

Köpenhamn.

Enligt uppgift i tidskriften "Assurandören" betalade försäkringsbolaget "Köbenhavns Brandförsäkring" under räkenskapsåren 1907—1908 och 1908—1909 resp. 147,968 kr. och 151,772 kr. som bidrag till brandväsendets underhåll.

Rumänien.

Enligt Feuerpolizei har en sammanslutning bildats mellan brandcheferna i Rumänien på initiativ af brandchefen i Piatra Neamutu, Löjtnant Cons Vasilice. Man önskar, att brandväsendet skall ordnas efter en för hela landet gemensam lag, och att brandväsendet tillerkännes ett mot dess betydelse svarande intresse samt att erforderliga penningmedel ställas till kärens förfogande.

Automobilens användning.

I London finnas sammanlagt 43,000 automobiler, af hvilka 23,560 äro i privat ägo, 4,780 droskor och omnibusar, 4,070 lastautomobiler och 10,590 motorcyklar.

I Paris finnas inalles 10,710 automobiler, af hvilka 7,120 äro privatäddon och 3,600 i offentlig körsel.

I Berlin, med undantag af förstäder, finnas 3,730 automobiler, af hvilka 2,800 äro i privat ägo.

Eldsvådor med förlust af människolif.

Dagspressen har under den gångna månaden haft att omtala några stora eldsvådor, vid hvilka förlust af människolif varit att beklaga.

Den 14 Mars utbröt på grund af kortslutning i elektriska belysningsledningar eldsvåda i Whiteleys jättebasar i London, en eldsvåda, som kräfde bland annat 25 ångsprutors igångsättande för bekämpande. Fjorton brandsoldater blefvo under släckningsarbetet rökförgiftade och måste föras till sjukhus.

Den 26 Mars inträffade en eldsvåda i ett stort varumagasin i Chicago. Orsaken till eldens uppkomst var en benzin-explosion i den öfversta af magasinets 4 våningar. Huset nedbrann till grunden. 12 personer blefvo innebrända och en ung flicka, som kastade sig ut från 3 våningen, adrog sig i tallet så allvarliga skador, att hon afled på sjukhuset kort efter.

Vida ohyttigare blef den brand, som under pågående danstillställning utbröt i en gammal stallbyggnad i orten Oekorito i Ungern. Här blefvo 400 personer innebrända. Anledningen till olyckans enorma omfattning får tillskrivas oförsiktigt vidtagna anordningar från arrangörernas sida och bristande kontroll från myndigheterna. Arrangörerna hade låtit igenbomma alla utgångarna för att förhindra allt för mycket folk att komma in i den till balsal apterade stallbyggnaden, så att de innevarande ej kunde komma ut, då elden uppstod. Angående orsaken till eldens utbrott föreliggå olika versioner. Antingen skulle elden hafva uppstått inne i salen, därigenom att en grangren blifvit antänd af en kulört papperslykta med brinnande stearinljus, eller också skall en af de utestängde balkvaljererna hafva antändt byggnaden i vrede öfver att ej blifva insläppt. Elden spred sig med förfärande fart och snart störtade taket in begravande under sig de instängda människorna.

Slutligen ingår från Breslau underrättelsen om att i ett hus därstädes inträffat en gasexplosion, som var så våldsam, att hela huset störtade samman och begraf alla i detsamma boende under ruinerna. 8 dödade och många svårt sårade hafva ramdragits.

Årsredogörelser m. m. 1909.

Nyköping.

Brandkårens personal har under året utgjorts af: 1 brandchef, 1 vice brandchef, 6 förmän och 26 man.

Hästar finnas ej på stall.

Brandskårens antal är 18 fördelade på 3 serier, system L. M. Ericsson & Co.

Brandposternas antal är 89 st. Trycket å vattenledningen varierar mellan 4,2—4,8 kg. pr. qvcm.

Brandkären disponerar en ångspruta af Ludwigsbergsmodell n:r 4.

Brandkären har under året varit allarmed 7 gånger, däraf för eldsvåda 6 gånger och för falskt alarm af okynne 1 gång. Utom staden har brandkären dessutom varit kallad att biträda vid eldsläckning 1 gång.

Öfningarna med kåren hafva egt rum 1 gång i veckan under sommartiden samt under vintern 1 gång i månaden.

För teatervakt hafva 2 man varit kommanderade 66 gånger.

Stadens folkmängd utgjorde den 31 December 1909 9,600 personer.

Inom hufvudstationen finnas bostäder för brandchefen, 2 förmän och 12 brandkarlar (alla gifta). Af dessa hafva 1 förman och 6 brandkarlar vakt från kl. 6 f. m. ena helgdagsmorgonen till kl. 6 f. m. nästa helgdagsmorgon.

En vaktlista finnes i samlingsrummet, som gäller hela året, dock har vakthafvande tillåtelse utan särskild permission aflägsna sig från vakten, om han hos vakthafvande förmannen antecknar på här afsedd lista tiden för bortovaron samt namnet på den vaktfria kamrat, som tjänstgör i hans ställe, d. v. s. de få byta vakter hur som helst med hvarandra, bara det bestämda antalet finnes inne för uttryckningen. Skulle vakanser uppstå, hvilket icke förekommit de senaste 4 åren, kommanderas fyllnadsvakt mot särskild ersättning från någon af understationerna till hufvudstationerna under sönd- och helgdagar, den öfriga delen af vakttiden är i regeln hela numerären tillgänglig.

Manskapet har om dagen sitt arbete hos privata arbetsgivare å fabriker i stationens omedelbara närhet.

Detta manskap har fria bostäder (1 rum och kök) 50 kronor per år, 50 öre per timma för arbete vid eldsvåda, öfning och putsning m. m. Fri olycksfallförsäkring (1,000) kr., fri uniform bestående af uniformsrockar, särskilda för vinter och sommar, uniformsmössor och brandhjälm (kask), 12 kronor kontant för benkläder per år.

Förmännen hafva dessutom 50 kr. extra per år som förmansarvode.

Inom stadens östra område finnes ett spruthus med 1 st. redskapskärra, 1 st. slangkärra och 1 st. stegkärra. Till detta spruthus höra 2 förmän och 7 brandkarlar (alla gifta), som bo och arbeta i spruthusets närhet. Detta manskap har ej fria bostäder, har icke direkt vakttjänst, får dock ej lemna staden utan permission. Detta manskaps löneförmåner är 100 kr. per år kontant, för öfrigt lika hufvudstationen.

Ävenledes finnes ett spruthus å stadens västra område fullkomligt i allt lika det östra.

Elektriska alarmklockor finnas i alla brandkårsmedlemmars bostäder och arbetenplatser, äfvenså till 3 maskinister för ångsprutan, vattenledningsförmännen, sotarmästaren, elektricitetsverket och vattenledningens ma-

skinist. Brandtelefon finnes till brandchefen, vice brandchefen, samtliga spruthuset, klockstapeln, (på natten under storm finnes särskild vakt i klockstapeln, hvarifrån hela staden kan öfverskådas) samt till de här utom brandkåren nämnda personer och verk.

Brandtelegrafen är inrymd i polisstationen, hvarifrån alla signaler och underrättelser expedieras.

De larmsignal uttrycka samtliga 3 afdelningarna med hvar sin redskapskär. Maskinisterna begifva sig till ångspruthuset och invänta vidare order, hvilka erhållas medelst telefon från brandskåp till polisstationen och härifrån vidare på brandtelefon till ångspruthuset.

Hästar till ångsprutan jemte tillhörande slangkärna erhållas från ett stall i ångspruthusets omedelbara närhet.

K. A. P.

På grund af bristande utrymme kunna här endast angifvas titel m. m. I mån af plats skola vi återkomma till närmare omnämmande af mera anmärkningsvärda förhållanden i resp. redogörelser.

Tryckta årsredogörelser hafva utkommit från följande:

Hernösands stads Brandväsende 1909 af Brandchefen N. Lindmark.

Karlstad, Stadsfullmäktiges handlingar, Ser. B, n:r 2. *Brandchefens berättelse för 1909* af Brandchefen, Major P. Wendt.

Upsala Stadsfullmäktiges tryck 1910, n:r 5. *Brandchefens berättelse 1909* af Brandchefen A. P. Eriksson.

Kalmar Stads Brandväsende 1909 af Brandchefen, Kapten R. Stridbeck.

Malmö Stads Brandväsende 1909 af Brandchefen, Ryttmästare, Friherre N. Djurklou.

Borås Stads Brandväsende 1909 af Brandchefen Victor Settergren.

Vesterås Stads Brandväsende 1909 af Brandchefen C. G. Sjöquist.

Brandverkets i Åbo årsberättelse 1909 af Brandmästaren, Kapten K. Nordenswan.

Berättelse öfver Helsingborgs Stads Vattenverks verksamhet år 1909 af Byggnadschefen, Kapten M. Sperlings.

Södra Sveriges ångpanneförening 1909 af Styrelsen.

Litteratur.

Svensk Brandkärstidning, Göteborg, 1910, n:r 3, af innehållva vi framhålla: "Pensionskassan för Sveriges städer", ett inlägg i frågan om pensionering af det fasta brandmanskapet; Skyltfontstereldsvådor; Hvad menas med explosion? Notiser om inträffade eldsvådor samt redogörelser från Karlstads och Hernösands brandkärer försedda med gruppportografier.

Skånska Brandkårsförbundets Tidsskrift, Landskrona, 1910. Häfte 2 innehåller bland annat den på annat ställe i tidsskriften införda skrivelsen till Konungen angående brandstadga för landsbygden; De frivilliga brandkärnorna, af hvilken framgår, att nya dylika kårer bildats på följande orter: Bjuf, Gantofta, Paarp, W. Broby, Kattarp, Billesholm, Genarp och Svalöf.

N:r 3 innehåller bland annat en läsvärd uppsats angående eldsläckning i kallare. Meddelanden rörande de frivilliga brandkärnorna samt notiser.

Medlemsblad för Brandinspektörföreningen. Aarhus 1910.

Häfte 1 innehåller: medlemsförteckning; brandfaran i skyltfontster; en sorgens minnesdag, då Fredriksborgs slott för 50 år sedan nedbrann; berättelse om Aarhus brandväsende.

Häfte 2 innehåller: fortsättning af de två sistnämnda ämnena; polismyndighetens uppgift vid en eldsvåda; meddelanden rörande föreningen samt anmälan af våra svenska facktidsskrifter.

Brandluren, Helsingfors, 1910, häfte 2 innehåller bland annat inbjudan till 7:de allmänna finska brandkärsmötet; några reflexioner med anledning af senaste allmänna brandkärsmannamötet; ett efterföljansvärdt exempel; alkoholen — en fiende till brandkärsmannen; notiser från in- och utlandet.

Forsikringstidende, Christiania, 1910, häfte 5. Af innehållet vilja vi framhålla en från norska kommunala ingenjörers förening till stortinget insända skrivelse om förslag till ansättande af officerare på brandchefsbefattningar. Forts. af brandchefens i Christiania Dybvads berättelse om automobilers i brandväsendets tjänst samt notiser.

Häfte 6 innehåller en intressant artikel om frågan: Bör brandkassan övertaga lösöreförsäkring? innehållande Kgl. Svenska Försäkringsinspektionens uttalanden rörande Städernas Allm. B. B. och Allm. Brand.

Gjallarhornet, Stockholm, 1910, häfte 4. Af innehållet framhålls en uppsats om akademi för brandförsäkringsteknik i Hannover.

Häfte 5 innehåller bland annat under rubriken "Från när och fjerran" en förteckning öfver de föredrag, som skulle hållas vid Svenska Brandchefsöreningens årsammansträde i Göteborg; samt en del notiser rörande L. M. Ericssons nya brandtelegraf och brandväsendet i Danmarks landsortsstäder.

Häfte 6 innehåller bland annat: Om bergning undan brand; Bagatellskadorna genom brand.

Feuer und Wasser. Frankfurt A. M. 1910. Häfte 7 innehåller bland annat en uppsats om brandsäkra halmtak i Tysklands östra provinser.

Häfte 8 innehåller bland annat en under 3 år förd statistik utvisande jämförelse mellan ett med hästar och ett med automobil utrustad släckningståg vid brandkåren i Schöneberg samt schematisk uppställning öfver löneförhållandena vid Berlins brandkår.

Häfte 9 innehåller bland annat program för internationella kongressen för eldsläckningsväsende och eldsdydd, afsedd att afhållas i Brüssel 27 Juli—1 Augusti 1910 under belgiska regeringens protektorat.

Häfte 10 innehåller bland annat sammanställning af under januari månad 1910 inom tyska städer inträffade större eller mera anmärkningsvärda eldsvådor.

Häfte 11 innehåller officiella programmet för X årssammansträdet med Tyska yrkesbrandkärnornas förbund den 13—16 Juni 1910 i Gross Berlin. Olycksfall försäkrade af benzín under 1909.

Häfte 12. Af innehållet vilja vi särskildt framhålla en uppsats om Brandkårs-rivalitet, utgörande ett inlägg i frågan ang. yrkesbrandkårs och frivillig brandkårs ställning till hvarandra; beskrifning öfver en ny elektromobil stege, som levererats till staden Dortmund.

Feuerpolizei, München. Band XII, n:r 3, 1910. Af innehållet framhålls: Värde af brandsäkra dörrar vid eldsvådor; Huru kunna brandskåps plats lättast markeras? i hvilken uppsats framhålls vigten af underlättande för uppsökandet af brandskåpen. Förf. föreslår följande: anbringandet af skyltar angivande närmaste brandskåps läge öfver postverkets breflådor i staden samt i hvarje portgång; uppsättandet af pilar på gatlyktornas stolpar med spetsen vänd mot brandskåpet samt brandskåpens direkta belysande genom gatlykta under den mörka delen af dygnet. En annan uppsats afhandlar frågan: Huru hafva de ministeriella föreskrifterna för varu- och affärshus verkat i praktiken?

Assurandören. Skandinavisk Forsikringstidende, Köbenhavn, Redaktör Edv. Ph. Mackeprang, Dr. polit. Prenumerationspris Kr. 8: — pr. år, utkommer med 2 nummer pr månad.

Af innehållet i de under året utkomna 5 häftena vilja vi särskildt framhålla: Skola försäkringsbolagen för lösöre bidra till Köpenhamns kommuns utgifter? behandlande frågan om anslag till brandväsendet från omnämnda bolag, Stjernkastare belysande de s. k. salongsyrverkeriens eldfarlighet; Beskrifning öfver brandväsendet i Gentoite (med illustr.); automobildrift vid Köpenhamns brandväsende; Frågan om upphävdande af brandstyrelsen i Fredriksberg; Eldsvådor på landet; Om automobilers i brandväsendets tjänst.